

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding

Bedrijfseconomie

voltijd/deeltijd

Saxion Hogeschool

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Bedrijfseconomie
voltijd/deeltijd

Saxion Hogeschool

CROHO nr. 34401

Hobéon Certificering

Datum

20 maart 2014

Auditteam

R.J.M. van der Hoorn MBA CMC

Prof. dr. D.J. Eppink

Drs. A.H. Kolner RA

Drs. J.H.C. Bakker

J.S. Chamrai

Secretaris

I.M. Gies Broesterhuizen

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	29
6.	AANBEVELINGEN	31
BIJLAGE I	Scoretabel	33
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	35
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	37
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	43
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	49
BIJLAGE VI	Overzicht auditteam	51

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Saxion Hogeschool	
status instelling	Bekostigd	
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief (NVAO-besluit 28 juni 2012)	
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Bedrijfseconomie	
registratienummer croho	34401	
domein/sector croho	Economie	
oriëntatie opleiding	Hbo	
niveau opleiding	Bachelor	
graad en titel	Bachelor of Business Administration	
aantal studiepunten (ec's)	240 ec	
onderwijsvorm	Competentiegericht onderwijs	
locaties	Enschede	Deventer
varianten	<ul style="list-style-type: none"> • voltijd • voltijd (studieroute International Finance & Accounting) 	<ul style="list-style-type: none"> • voltijd • voltijd (studieroute International Finance & Accounting SDP) • deeltijd (studieroute Bedrijfseconomie Compact)
relevante lectoraten	<ul style="list-style-type: none"> • Lectoraat Business Development • Lectoraat Ethiek 	
datum audit / opleidingsbeoordeling ¹	18 en 19 september 2013	

¹ Het betreft een geclusterde audit van de hbo-bacheloropleidingen Bedrijfseconomie en Fiscaal Recht en Economie van Saxion Hogeschool. Deze opleidingen worden gezamenlijk aangestuurd (personeelsbeleid en toetsbeleid), kennen grotendeels een gezamenlijk programma voor de eerste twee studie jaren, er bestaat overlap in het docententeam en ze maken gebruik van dezelfde voorzieningen. De inhoud van de beoordelingsrapporten van deze opleidingen op deze thema's kan daarom overlappen.

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie**, voltijd, deeltijd²

Instroom (aantal)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	153	166	191	228	287	271
▪ deeltijd	9	13	12	10	11	9
Uitval (percentage)						
Uit het eerste jaar³	2006	2007	2008	2009	2010	2011
▪ voltijd	32,5	44,4	39,8	28,3	40,8	36,2
▪ deeltijd	28,6	22,2	38,5	50,0	20,0	27,3
Uit de hoofdfase⁴				2005	2006	2007
▪ voltijd				13,6	14,7	27,5
▪ deeltijd				11,1	0,0	42,9
Rendement (percentage)⁵				2006	2006	2007
▪ voltijd				55,6	62,7	48,8
▪ deeltijd				77,8	100,0	42,9
Docenten (aantal + fte)				aantal	Fte	
▪ voltijd / deeltijd	F€M			72	53,3	
	BE (vakinhoudelijk)			33	28,1	
Opleidingsniveau docenten (percentage)⁶				Bachelor	Master	PhD
▪ voltijd / deeltijd	F€M			12,7	81,7	5,6
	BE (vakinhoudelijk)			13,2	81,2	5,6
Docent-student ratio⁷				1:25,8		
▪ voltijd / deeltijd				1:25,8		
				1:25,8		
Contacturen (aantal)⁸			1e jaar	2e jaar	3e jaar	4e jaar
▪ voltijd*			15	15	12	12
▪ deeltijd**			5,5	5,5	5,5	-

* Toelichting contacturen: In leerjaar 3 lopen de studenten gedurende één semester stage, het aantal contacturen betreft het aantal uren in het binnenschoolse semester. In leerjaar 4 voeren de studenten gedurende één semester de onderzoeks- en adviesopdracht uit, het aantal contacturen betreft het aantal uren gemiddeld besteed aan een Saxion minor.

** Toelichting contacturen: Voor de deeltijdvariant betreffen het aantal contacturen in jaar 3 de uren besteed aan het binnenschoolse semester.

² Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012

³ Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁵ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁶ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁷ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁸ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

De hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (BE) verzorgt Saxion Hogeschool (Saxion) op de locaties in Enschede en Deventer. De voltijdvariant van BE kent drie studieroutes: een Nederlandstalige studieroute (BE-VT), een Engelstalige studieroute International Finance & Accounting (IFA) en een verkorte studieroute daarvan, International Finance & Accounting Short Degree Program (IFAS). Daarnaast biedt BE een deeltijdvariant (BECO) aan. De opleiding leidt al haar studenten op tot hbo-bedrijfseconomen, die zich richten op het beheersbaar maken van de organisatie in haar geheel en de onderliggende processen in het bijzonder. Samen met de opleidingen Fiscaal Recht en Economie (FRE) en Accountancy (AC) behoort BE tot de Academie Financiën, Economie en Management (FEM).

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties die voor alle varianten/studieroutes van BE gelijk zijn, zijn ten aanzien van de inhoud, het niveau en de oriëntatie geconcretiseerd en actueel. Zij sluiten direct aan bij de zeven competenties uit het herziene landelijke opleidingsprofiel Bedrijfseconomie, dat in januari 2013 is vastgesteld. Na het succesvol afronden van de opleiding beschikken alle studenten over de graad 'Bachelor of Business Administration'.

De competentie 'Onderzoekend vermogen' maakt expliciet onderdeel uit van de eindkwalificaties van BE. De onlangs geformuleerde, heldere visie van FEM waar BE zich bij aansluit, luidt als volgt: *"Een hbo-bedrijfseconoom kan een methodologisch verantwoord praktijkgericht onderzoek verrichten naar een reëel probleem, waarbij de uitkomst van het onderzoek het probleem oplost en bijdraagt aan kennisvermeerdering en ontwikkeling van onderwijs."*

Ook neemt de internationale oriëntatie in de BE-eindkwalificaties een steeds belangrijkere plaats in. De opleiding wil de internationale oriëntatie verder versterken door het stimuleren van stafuitwisseling met buitenlandse hogescholen en universiteiten en deelname (van docenten en studenten) aan de International Week van Saxion. Voor IFA is het doel dat 100% van de studenten minimaal 30 EC internationale ervaringen opdoen. Het is daarnaast een mooi streven dat de opleiding studenten van BE-VT, door bijvoorbeeld het gezamenlijk volgen van gastcolleges, regelmatig in contact wil laten komen met de diversiteit van studenten van IFA en IFAS.

Door het structureel raadplegen van haar netwerk borgt BE een adequate afstemming van de beoogde eindkwalificaties op huidige en toekomstige ontwikkelingen in het specifieke vakgebied en in het relevante werkveld.

Met bovenstaande punten voldoet de opleiding BE naar de mening van het auditpanel zeker aan de basiskwaliteit. Toch is het oordeel 'goed' nog niet gerechtvaardigd. Hoewel de omvang van de aandacht voor 'de kennisgebieden fiscaliteit, recht en controlewerkzaamheden' groter is ten opzichte van andere BE-opleidingen in Nederland, is dit accent - evenals een focus op 'sociaal communicatieve vaardigheden' - in alle varianten/studieroutes en de sterke profilering van de studieroutes IFA en IFAS op het internationale werkveld voor een groot deel, maar niet volledig uniek ten opzichte van andere (internationaalgerichte) BE-opleidingen in Nederland. Indien de opleiding zich in die mate wil onderscheiden zal zij zich over een ander (inhoudelijk) profileringsthema moeten bezinnen. De aansluiting bij het lectoraatsthema 'Business Development' is een goede mogelijkheid, maar bevindt zich nog in een pril stadium. Het auditpanel komt daarom voor deze standaard tot het oordeel (ruim) 'voldoende'.

2. Onderwijsleeromgeving

Het didactische concept en de programma's zijn per variant/studieroute afgestemd op de desbetreffende doelgroep (zie onderstaande tabel). Er bestaat op hoofdlijnen geen grote bandbreedte in de bevindingen van het auditpanel over de onderwijsleeromgeving van de verschillende varianten/studieroutes. De inhoud en de vormgeving van deze programma's stellen de studenten danook in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

De kern van de opleiding wordt gevormd door de prestatie-indicatoren en de leerdoelen, die in relatie staan met de eindkwalificaties. De herziening van het gezamenlijke curriculum in de eerste twee studiejaar van BE-VT met FRE en AC in 2011-2012 zorgde voor een sterkere samenhang in het curriculum. Bij BECO zet de opleiding uitdagende en degelijk vormgegeven action learning opdrachten in. Alle studenten zijn in voldoende tot ruim voldoende mate tevreden over de studie in het algemeen, de inhoud van de programma's en de docenten (o.a. hun inhoudelijke kwaliteit en hun betrokkenheid).

Variant	Studieroute	Locatie	Omschrijving
Volgtijd	BE-VT (Nederlands-talig)	Enschede en Deventer	Het programma op beide locaties is identiek en heeft een kwartierenstructuur. De kleinschaligheid is kenmerkend voor de locatie Deventer. In deze variant studeren circa 800 studenten.
	IFA (Engelstalig)	Enschede	De variant is gestart in 2010-2011 en kenmerkt zich door een internationaal karakter/inkleuring. IFA kent een semesterstructuur en het programma heeft een modulaire opbouw. In de variant studeren circa 70 studenten in 'international classrooms' met meer dan 13 verschillende nationaliteiten.
	IFAS (Engelstalig)	Deventer	Deze studieroute is sinds het studiejaar 2012-2013 herzien. Studenten afkomstig van partner- en niet-partnerscholen c.q. freemovers krijgen op individuele basis vrijstellingen en volgen op basis daarvan een deel van het IFA-programma. In het voor de meeste studenten thans tweejarige programma is meer aandacht voor de Engelse taalvaardigheid en de onderzoeksvaardigheden. In deze variant studeren circa 60 studenten.
Deeltijd	BECO (Nederlands-talig)	Deventer	BECO bestaat uit cursussen en uit Action Learning-opdrachten, die studenten uitvoeren in het bedrijf waar ze werkzaam zijn. Het programma heeft een kwartierenstructuur en is thematisch ingevuld. In deze variant studeren circa 70 studenten.

Tabel 1 – Varianten/studieroutes BE

De afgelopen jaren heeft internationalisering in aansluiting bij de doelstellingen die de opleiding aan elke variant/studieroute stelt, een duidelijkere plek gekregen in de programma's van BE. Alle BE-VT- (3e jaar) en IFA-studenten (2e jaar) participeren in een 'Internationale Week Saxion'. De opleiding zou meer interactie tussen alle varianten/studieroutes tot stand kunnen brengen.

Praktijkgericht onderzoek krijgt binnen BE meer structureel aandacht in de programma's. Vanaf het studiejaar 2012-2013 zitten in elk leerjaar elementen die gezamenlijk de onderzoekslijn vormen. De studenten ontwikkelen nadrukkelijker dan voorheen methodologische vaardigheden en ontplooiën een (zelf)kritische houding.

Daarnaast zijn de docenten die BE globaal genomen in alle varianten/studieroutes en op beide locaties Enschede en Deventer inzet, goed gekwalificeerd voor de realisatie van de programma's. 81,5% van de docenten beschikt over een mastergraad en 5,6% van de docenten over een academische graad. Alle docenten die bij IFA en IFAS betrokken zijn, hebben minimaal niveau Engels Cambridge C1.

Ook de opleidingsspecifieke voorzieningen die studenten toegang bieden tot de benodigde (bedrijfs)economische vakliteratuur, tijdschrift- en krantenartikelen, zijn actueel en toereikend voor de realisatie van de programma's.

Met bovengenoemde punten voldoet de opleiding naar het oordeel van het auditpanel zeker aan de basiskwaliteit. Een nieuw elan bracht veranderingen in de organisatiestructuur en –cultuur tot stand. De docenttevredenheid is door deze maatregelen gestegen. Toch zijn volgens het auditpanel in beide varianten kleine verbeteringen (vb. nadere uitwerking van de onderzoekslijn, het meer structureel inzetten op de wisselwerking tussen onderwijs en onderzoek, het monitoren van de ingezette verbeteringen ten aanzien van het studiesucces en het verbeteren van het algemene voorzieningenniveau) en bij de voltijd ook grotere verbeteringen denkbaar (vb. het verder verstevigen van de aandacht voor de Engelse taalvaardigheid bij IFA/IFAS). Het effect van de genomen maatregelen op deze punten wordt binnenkort zichtbaar.

Het auditpanel komt bij de deeltijdvariant vanwege de prima kwaliteit van de onderwijsleeromgeving tot het oordeel 'goed' en voor de voltijdvariant door de grotere verbetermogelijkheden tot het oordeel 'voldoende'.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het systeem van toetsing is degelijk en de toetstermen sluiten aan bij de eindkwalificaties van BE, bij de prestatie-indicatoren en bij de leerdoelen. Het auditpanel vindt het belangrijk dat de opleiding verbeteringen aanbrengt in de procentkant van toetsing en beoordeling en dat er tevens aandacht is voor de hygiëne van toetsing (vb. vormgeving van een toets). Desondanks had het een positieve indruk van het niveau van de toetsen. Door de examen- en de toetscommissie verder in hun rol te laten groeien en hen daarin voldoende te faciliteren, ziet het auditpanel mogelijkheden om het toetsstelsel verder te professionaliseren.

Het gerealiseerde eindniveau is naar de opvatting van het panel van hbo-bachelorniveau, wat aansluit bij de mening van het werkveld. Het auditpanel kwam bij een groot deel van de afstudeeropdrachten, dat het voorafgaand aan de audit bekeek, tot een voldoende oordeel. Het auditpanel trof bij BE-VT één afstudeeropdracht aan, waarbij het resultaat van de beoordeling twijfelachtig was en de beoordeling van de afstudeerzitting uiteindelijk bij de opleiding leidde tot het oordeel voldoende. In de onderzoeks- en adviesopdrachten had het auditpanel met name waardering voor de zichtbare verbetering in het niveau van de onderzoeksvaardigheden in de afstudeeropdrachten van BE-VT en BECO uit 2012-2013 in vergelijking met onderzoeks- en adviesopdrachten uit 2011-2012. De basis van de onderzoeksvaardigheden is in deze varianten minstens gelegd. BECO lijkt in vergelijking met BE-VT iets meer boven de basiskwaliteit uit te steken. Op basis van deze positieve bevindingen, het inzetten van dezelfde procedures en docenten als bij BE-VT en BECO alsmede de stevigere aandacht voor de onderzoeksvaardigheden en de Engelse taalvaardigheid, kan het auditpanel vertrouwen uitspreken dat ook de studieroutes IFA en IFAS de beoogde eindkwalificaties in de eerste onderzoeks- en adviesopdrachten die in 2013-2014 gereed komen, zullen realiseren. Het volle rendement van de onderzoekslijn moet dus in alle varianten/studieroutes nog zichtbaar worden. Dit maakt het mogelijk voor de opleiding om de veilige kaders in de afstudeerfase los te laten en de onderzoekscomponent in de onderzoeks- en adviesopdrachten boven het basisniveau uit te ontwikkelen. Het oordeel 'voldoende' vindt het auditpanel voor alle varianten/studieroutes gerechtvaardigd.

Algemene conclusie:

Indien de opleiding haar sterke punten behoudt en haar beoogde verbeteringen doorzet, ziet het auditpanel mogelijkheden dat de opleiding zich over de volle breedte doorontwikkelt tot een degelijke opleiding Bedrijfseconomie. Het auditpanel komt tot de overall kwalificatie 'voldoende'.

Den Haag, 20 maart 2014

R.J.M. van der Hoorn MBA,
voorzitter

I.M. Gies Broesterhuizen,
secretaris

3. INLEIDING

Toezicht op en beoordeling van de opleiding BE

De hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (BE), die Saxion Hogeschool in een voltijd- en een deeltijdvariant aanbiedt in Enschede en Deventer, wenst haar in 2007 door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) verleende accreditatie verlengd te zien met wederom een periode van zes jaar – de accreditatie cyclus in het Nederlands hoger onderwijs.

Het voorliggende beoordelingsrapport is de resultante van een zogeheten 'Beperkte Opleidingsbeoordeling', die op 18 en 19 september 2013 is uitgevoerd door een auditpanel van onafhankelijke deskundigen aan de hand van het NVAO-beoordelingskader⁹. Dit rapport behandelt achtereenvolgens de bevindingen, overwegingen en conclusies van het auditpanel op drie kwaliteitsstandaarden, te weten de 'beoogde eindkwalificaties', 'onderwijsleeromgeving' en 'toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties'.

Het auditpanel (zie bijlage VI voor een toelichting) is door Hobéon in opdracht van Saxion Hogeschool en in overleg met de opleiding samengesteld en is goedgekeurd door de NVAO.

Positionering van de opleiding BE binnen de hogeschool

Saxion is één van de grote hogescholen in Nederland en biedt onderdak aan ruim 25.000 studenten, 2.400 medewerkers en meer dan 50 bachelor- en masteropleidingen. Zij profileert zich als een innovatieve en ondernemende hogeschool die haar studenten hoogwaardig onderwijs en een inspirerende leeromgeving biedt.

De Academie Financiën, Economie en Management (FEM) is één van de elf academies binnen Saxion. Er studeren bijna 1.400 studenten en er werken circa 70 medewerkers, meer dan 50 fte's. FEM verzorgt, verspreid over de locaties Deventer en Enschede, de drie hbo-bacheloropleidingen Bedrijfseconomie (BE), Fiscaal Recht en Economie (FRE) en Accountancy (AC).

Karakteristiek van de opleiding BE

De hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (BE) biedt Saxion aan in een voltijdvariant met drie studieroutes: Een Nederlandstalige studieroute, een Engelstalige studieroute International Finance & Accounting (IFA) en een verkorte studieroute daarvan, International Finance & Accounting Short Degree Program (IFAS). Daarnaast verzorgt Saxion de opleiding BE in een deeltijdvariant, genaamd Bedrijfseconomie Compact (BECO). Alle varianten/studieroutes leiden de student op tot een hbo-bedrijfseconoom met hetzelfde profiel en dezelfde eindkwalificaties. Het didactische concept en de programma's zijn per variant/studieroute afgestemd op de desbetreffende doelgroep. In onderstaande tabel volgt een nadere beschrijving van elke studieroute.

---

⁹ Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Beperkte of Uitgebreide opleidingsbeoordeling, Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie d.d. 22-11-2011

Variant	Studieroute	Locatie	Omschrijving
Voltijd	BE-VT (Nederlands-talig)	Enschede en Deventer	Het onderwijs op beide locaties is identiek. De locatie Deventer profileert zich ook nadrukkelijk met haar kleinschaligheid. In deze variant studeren circa 800 studenten.
	IFA (Engelstalig)	Enschede	De variant is gestart in 2010-2011 en kenmerkt zich door een internationaal karakter/inkleuring. In tegenstelling tot de andere varianten kent IFA geen kwartelen-, maar een semesterstructuur. Dit maakt uitwisselingen en internationale samenwerkingsverbanden makkelijker. Ook is het onderwijs meer modulair opgebouwd in vergelijking tot de Nederlandstalige voltijdvariant. De internationale classrooms zijn hierbij van essentieel belang om de studenten in een internationale cultuur te laten studeren. In de variant studeren circa 70 studenten met meer dan 13 verschillende nationaliteiten.
	IFAS (Engelstalig)	Deventer	Deze studieroute is sinds het studiejaar 2012-2013 herzien. De opleiding constateerde dat een eenjarig programma, dat de meeste studenten volgden, niet toereikend was om studenten voldoende Engelse taalvaardigheid en onderzoeksvaardigheden bij te brengen. Studenten afkomstig van partnerscholen (scholen waarbij een uitvoerige curriculumvergelijking is gedaan) en daarnaast freemovers (studenten met een relevante opleiding, niet afkomstig van partnerscholen) krijgen op individuele basis vrijstellingen en volgen op basis daarvan een deel van het IFA-programma (vb. aantal cursussen uit jaar 2, jaar 3 en het research & advisory report). De meeste studenten volgen nu een tweejarig programma. Ook de intakeprocedure en de instroomeisen zijn aangescherpt. In deze variant studeren circa 60 studenten.
Deeltijd	BECO (Nederlands-talig)	Deventer	BECO studenten zijn naast hun opleiding werkzaam in de voor de opleiding relevante beroepen. Het didactische concept bestaat uit het volgen van cursussen en uit Action Learning-opdrachten, die studenten uitvoeren in het bedrijf waar ze werkzaam zijn. Werkervaring is voor deze studenten noodzakelijk om de opleiding zonder vertraging te kunnen afronden. Het programma is thematisch ingevuld, waardoor het voor studenten flexibel is. In deze variant studeren circa 70 studenten. <i>Nb. De deeltijdopleiding in Enschede is stopgezet. Sinds 2010 worden geen studenten meer toegelaten.</i>

Tabel 2 – Varianten/studieroutes BE (uitgebreide beschrijving)

Ontwikkelingen na vorige accreditatie

De vorige accreditatie van BE vond plaats in 2007. De opleiding is toen positief beoordeeld. Sindsdien zijn de aandachtspunten die het toenmalige panel naar voren bracht, door de opleiding aantoonbaar opgepakt en er zijn verbeteringen doorgevoerd (zie Tabel 3 – Doorgevoerde verbeteringen na vorige audit).

Bevindingen	Verbetermaatregelen
Het verhogen van de tevredenheid van studenten en docenten aangaande de studielast	Verbeteringen: Met de doorontwikkeling van het curriculum in 2011-2012 is een verzwaring van de studielast bereikt en zijn contacturen verhoogd naar de door Saxion gestelde norm (15 uur in jaar 1 en 2 en 12 uur in jaar 3). <i>Resultaat: Studenten geven aan dat zij gemiddeld 29,1 uren aan de studie besteden. Deze studielast is gestegen ten opzichte van voorgaande jaren als gevolg van de veranderingen aan het curriculum. Studenten zijn tevreden over de studielast (NSE 2013: 7,0).</i>
Specifieke begeleiding van de studieloopbaan begeleider en het gebruik van een POP	Verbeteringen: Het beleid voor studiecoaching is herzien en heeft betrekking op de vormgeving en sturing van de persoonlijke ontwikkeling van de student in relatie tot het gekozen beroep. Het Persoonlijk Ontwikkel Plan is verdwenen, studenten houden hun studiecoach gedurende jaar 1 en 2. In jaar 3 wordt deze opgevolgd door een inhoudsdeskundige docent. <i>Resultaat: Studenten zijn tevreden over de studiebegeleiding (7,0), de betrokkenheid van docenten bij de studenten (7,1) en de bereikbaarheid van de docenten buiten contacturen (7,2).</i>
Studenten zijn gematigd positief over het toetsen.	Verbeteringen: Naar aanleiding van de uitkomsten van diverse audits en de verandering van de landelijke eindtermen heeft de opleiding de kwaliteit van toetsen en toetsing verbeterd (vb. herzien toetsbeleid, instellen toetscommissie). <i>Resultaat: De indicatoren die van belang zijn binnen het proces toetsing (vb. feedback, beoordelingscriteria, aansluiting en tijdig bekendmaken) worden positief beoordeeld met cijfers tussen de 6,5 en 7,2.</i>

Tabel 3 – Doorgevoerde verbeteringen na vorige audit

Toekomst ontwikkelingen

De opleiding wil door het aanbieden van uitstekend onderwijs de studenten opleiden tot (zelf)kritische beroepsbeoefenaren met een brede en diepgaande actuele kennis van bedrijfseconomie. Daarmee wil zij de afgestudeerden een voorsprong meegeven bij het betreden van de arbeidsmarkt. Daarom werken alle medewerkers van F€M aan de continue verbetering van het onderwijs en de invoering van praktijkgericht onderzoek en onderzoeklijnen in het curriculum in samenwerking met verschillende lectoraten.

Het doel is om docenten daarbij adequaat te faciliteren en toetsing verder te ontwikkelen.

Deze ontwikkelingen moeten in aansluiting bij de strategische agenda van de hogeschool leiden tot een hoogstaand curriculum, dat studenten en het werkveld waarderen met een 7,5.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Deze standaard geeft de bevindingen van het auditteam weer over de wijze waarop de opleiding haar eindkwalificaties concretiseert. Het hoofdstuk sluit af met het oordeel van het auditteam.

Inhoud eindkwalificaties

De nieuwe standaard Bachelor of Business Administration van juni 2011, die op alle hbo-bacheloropleidingen in het economische cluster van toepassing is, was voor het Landelijke Overleg Opleidingen Bedrijfseconomie (LOOBE) aanleiding om het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel van de hbo-bacheloropleidingen Bedrijfseconomie aan te passen. De opleiding dient er zorg voor te dragen dat, gevat in een zowel nationale als internationale context, de student een gedegen theoretische basis verkrijgt, een onderzoekende houding ontwikkelt, zich een professionele houding eigen maakt en verantwoord weet te handelen. Het vernieuwde landelijke opleidingsprofiel Bedrijfseconomie uit januari 2013 is tot stand gekomen door intensief overleg tussen vertegenwoordigers van alle hogescholen betrokken bij het landelijk overleg en externe organisaties. Het opleidingsprofiel is tevens gevalideerd door de werkveldcommissie van de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (BE) van Saxion Hogeschool (Saxion).

Saxion neemt dit vernieuwde landelijke opleidingsprofiel als uitgangspunt voor de BE-eindkwalificaties, zo stelt het auditpanel vast. De opleiding, die Saxion in een voltijd- en deeltijdvariant aanbiedt, leidt studenten op tot een hbo-bedrijfseconoom. Een hbo-bedrijfseconoom richt zich, door het in kaart brengen en het sturen van processen, op het beheersbaar maken van de organisatie als geheel en de onderliggende processen in het bijzonder. In de competentiekaarten werkt de opleiding de zeven competenties concreet uit naar de inhoudelijke beoordelingsaspecten en prestatie-indicatoren (zie Tabel 4 en Bijlage II – Eindkwalificaties BE).

Overzicht eindkwalificaties BE Saxion
1. Inrichten en onderhouden van de planning & control-cyclus gericht op de beheersing van een organisatie.
2. Selecteren, definiëren, inrichten en ontsluiten van (geautomatiseerde) informatiesystemen (financieel en niet-financieel) gericht op de sturing van de primaire processen.
3. Identificeren, beoordelen en beheersen van organisatierisico's.
4. Opstellen van financieel economische informatie voor besluitvorming en verantwoording.
5. Onderzoekend vermogen.
6. Sociale en communicatieve vaardigheden.
7. Zelfsturende vaardigheden, houding en gedrag.

Tabel 4 – Eindkwalificaties BE Saxion

Een van de resultaten van het ontwikkelde curriculum van BE voor het studiejaar 2011-2012 was een brede economische en theoretische basis, die de opleiding in nauw overleg met haar docententeam in de competentiekaarten vastlegde. Hierdoor was de link met de standaard Bachelor of Business Administration (BBA) in feite al gelegd. BE sluit dan ook aan bij de Body of Knowledge and Skills van de BBA-standaard.

De opleiding leidt thans op tot de graad Bachelor of Business Administration. Daarmee sluit zij aan bij de actuele eisen die het vakgebied stelt aan de inhoud van de opleiding.

Profilering

De opleiding profileert zich in alle varianten/studieroutes door extra aandacht te schenken aan de kennisgebieden fiscaliteit, recht en controlewerkzaamheden. Gezien de regionale binding van studenten komt men veelal terecht bij regionale MKB-ondernemingen. Deze ondernemingen vragen om een allround bedrijfseconoom gezien de kleinere omvang van de financiële afdeling ofwel om een gespecialiseerde bedrijfseconoom met een brede blik. Het auditpanel vindt deze profileren passend voor een opleiding Bedrijfseconomie. Hoewel de omvang van de aandacht voor deze thema's bij Saxion groter is dan bij andere BE-opleidingen en aansluit bij de regio, maken ze standaard onderdeel uit van elk BE-programma; met name de BE-opleidingen die een gezamenlijk programma aanbieden met de opleidingen FRE en AC (zie standaard 2). Het is dus een profiel waarmee de opleiding zich ten dele, maar niet volledig kan differentiëren van andere BE-opleidingen in Nederland. Daarnaast besteedt de opleiding, in overleg met de werkveldcommissie, aandacht aan sociaal communicatieve vaardigheden. Ook dit vindt het auditpanel een thema dat standaard een plaats verdient in de uitwerking van de opleiding. Ten aanzien van de profilering op 'Business Development' (via het lectoraat – zie standaard 2) ziet het auditpanel sterkere profileringskansen, maar dit thema verdient vooralsnog een nadere uitwerking in de eindkwalificaties (zie H6 – Aanbevelingen).

De studenten van IFA en IFAS werken na hun afstuderen in de meeste gevallen bij internationale bedrijven in Nederland of daarbuiten. Kennis van en ervaring met het internationale zakenleven, cultuurverschillen en verschillen in regelgeving zijn dan ook onontbeerlijk. De studieroutes IFA en IFAS onderscheiden zich van de reguliere BE-opleidingen door extra aandacht voor deze internationale aspecten. In vergelijking met andere BE-opleidingen die zich richten op de internationale markt, biedt Saxion naar de mening van het auditpanel geen onderscheidend profiel. Daarnaast kan het auditpanel zich voorstellen dat de opleiding, indien zij zich wil onderscheiden van andere opleidingen, voor de verschillende varianten/studieroutes een ander profiel kiest (zie H6 – Aanbevelingen).

Internationale oriëntatie

De internationale oriëntatie neemt in de BE-eindkwalificaties een steeds belangrijkere plaats in, zo beschrijft de opleiding in haar kritische reflectie. In het per 2011 gewijzigde internationaliseringsbeleid wordt het zwaartepunt van de student verlegd naar de medewerker/de docent. Uitgangspunt wordt dat internationaal georiënteerde medewerkers studenten verleiden tot het opdoen van internationale ervaring. BE gaat de stafuitwisseling met buitenlandse hogescholen en universiteiten stimuleren en zal docenten en studenten deel laten nemen aan de International Week van Saxion. Het versterken van de internationale oriëntatie, zoals de opleiding dat beoogt, sluit naar de mening van het auditpanel aan bij de eisen die het vakgebied daaraan stelt.

Om in te spelen op de internationale behoeftes van een aantal studenten is in studiejaar 2010-2011 de vierjarige, Engelstalige studieroute IFA gestart. Het IFA-programma is niet een op een vertaald van BE-VT. Er is - binnen het kader van het landelijke BE-profiel - een nieuw curriculum opgesteld met extra aandacht voor de internationale context. Voor IFA is het doel dat 100% van de studenten minimaal 30 EC internationale ervaringen opdoen. Daarnaast wil de opleiding gezien de diverse instroom in de Engelstalige studieroutes, BE-VT-studenten met IFA- en IFAS-studenten in aanraking laten komen. Door regelmatig contact met internationale studenten (bijvoorbeeld tijdens gezamenlijke gastcolleges) verwacht de opleiding dat BE-VT-studenten eerder geneigd zijn een studieonderdeel in het buitenland te volgen. Het auditpanel beschouwt dit als een mooi streven. Ook de bij aanvang van het studiejaar 2012-2013 herziene studieroute IFAS, dit zijn studenten die delen van het nieuwe IFA-programma volgen, richt zich sterker dan BE-VT en BECO op het internationale werkveld.

Praktijkgericht onderzoek

Bedrijfseconomen worden regelmatig geconfronteerd met beslissingen die grote financiële gevolgen hebben. Voorafgaand aan dergelijke beslissingen is gedegen onderzoek noodzakelijk. Het ontwikkelen van de competentie 'Onderzoekend vermogen' maakt daarom sinds het studiejaar 2012-2013 expliciet onderdeel uit van de eindkwalificaties van BE, zo stelt het auditpanel vast. De notitie 'Versterking Praktijkgericht Onderzoek' van juni 2013 bevat de nieuwe visie van FCM op praktijkgericht onderzoek: "Een student c.q. hbo-bedrijfseconoom kan zelfstandig of met een student van een andere opleiding een methodologisch verantwoord praktijkgericht onderzoek verrichten naar een voor een organisatie reëel probleem, waarbij de uitkomst van het onderzoek het probleem oplost en bijdraagt aan kennisvermeerdering en ontwikkeling van onderwijs." Een bedrijfseconoom kan op basis van zijn brede inhoudelijke kennis, zijn onderzoeksvaardigheden en zijn kritische houding (innovatieve) oplossingen voor complexe praktijkproblemen bedenken en kan daarover op een gestructureerde wijze in een rapport verantwoording afleggen. De opleiding heeft naar de opvatting van het auditpanel een heldere visie over wat zij beoogt met praktijkgericht onderzoek.

Niveau eindkwalificaties

In Europees verband zijn indicatoren voor het bachelorniveau gedefinieerd, te weten de Dublin Descriptoren. In het nieuwe landelijke opleidingsprofiel is verantwoord hoe de domein-competenties Bachelor of Business Administration aansluiten bij de Dublin Descriptoren. Doordat BE de landelijke eindkwalificaties hanteert, sluiten de eindkwalificaties daarmee aan bij de algemene, internationaal geaccepteerde beschrijving van de kwalificaties van een hbo-bachelorstudent. Daarnaast heeft BE per variant/studieroute ook zelf elke competentie gerelateerd aan één of meer Dublin Descriptoren en deze verder uitgewerkt naar inhoudelijke beoordelingsaspecten en in prestatie-indicatoren (zie Tabel 5 – Voorbeeld uitwerking Dublin Descriptoren). Hiermee demonstreert BE hoe haar eindkwalificaties de Dublin Descriptoren afdekken.

Voorbeeld: Uitwerking competentie 'Opstellen van financieel economische informatie voor besluitvorming en verantwoording' naar de Dublin Descriptoren	
Kennis en Inzicht	Diepgaande en specialistische kennis en inzicht op financieel-economisch terrein. Kennis van (veranderende) wet- en regelgeving.
Toepassen van Kennis en Inzicht	Leveren van een bijdrage aan de voorbereiding van besluitvorming voor het middenbedrijf. Toepassen van financieel-economische inzichten, theorieën, concepten en onderzoeksresultaten bij het geven van adviezen en verlenen van diensten in steeds wisselende situaties.
Oordeelsvorming	Beoordelen van de gevolgen van de invoering van nieuwe wet- en regelgeving. Uit een veelheid van gegevens een zodanige herschikking maken dat besluitvorming in een complexe situatie mogelijk is.
Communicatie	Op communicatief correcte wijze verstrekken van informatie op financieel-economisch en fiscaal gebied aan betrokkenen.
Leervaardigheden	Op kritische wijze het eigen handelen en denken beoordelen. Zelfstandig nieuwe informatie verzamelen.

Tabel 5 – Voorbeeld uitwerking Dublin Descriptoren studieroute BE-VT

Voor de niveaubepaling van de beoogde opleidingscompetenties gaat BE uit van de beschrijving van de competentieniveaus zoals deze worden gehanteerd in de Bachelor of Business Administration. Zowel de inhoudelijke als de generieke competenties sluiten studenten uiteindelijk op hbo-niveau (competentieniveau 3) af.

Oriëntatie eindkwalificaties

Saxion heeft goed zicht op het werkveld waarin haar afgestudeerden terecht komen. Bedrijfseconomen vervullen in verschillende sectoren functies in het midden- en hoger kader op financieel-economisch en administratief-organisatorisch terrein met diverse benamingen zoals treasurer (op termijn), controller, financieel manager, hoofd financiële administratie, kredietbeoordelaar, medewerker planning & control. Voor deze functies zijn calculatorische, financiële en administratieve kennis en vaardigheden nodig, evenals managementvaardigheden.

De algemene kwalificaties voor de hbo-bachelor en een professionele houding zijn belangrijk, omdat de beginnende bedrijfseconoom wordt ingezet als assistent van een managementteam. De visie op het beroep is gevalideerd door het eigen werkveld.

Actualiteit Eindkwalificaties

De opleiding BE heeft een sterke verbinding met het werkveld. Via haar brede netwerk, dat de opleiding structureel en op verschillende organisatieniveaus raadpleegt (zie Tabel 6 – Netwerk BE), zorgt zij voor een adequate afstemming van de beoogde eindkwalificaties op huidige en toekomstige ontwikkelingen in het specifieke vakgebied en het relevante werkveld.

Voorbeelden van contact met het beroepenveld en het vakgebied		
Beroepenveld	Strategisch niveau	De werkveldcommissie komt jaarlijks tweemaal bijeen. Na de tweede bijeenkomst in november 2011 is de samenstelling gewijzigd van vijf naar twintig leden. Dit zijn vertegenwoordigers van verschillende organisaties uit de regio zoals de gemeente Deventer, Menzis, Achmea, Rabobank, Yacht, De Nederlandse Bank en Siemens. Zij praten over visie op beroep, de actualiteit van het curriculum, het herziene curriculum en de bijstelling t.a.v. de BBA-standaard.
	Operationeel /tactisch niveau	BE heeft diverse formele en informele contacten met het werkveld waardoor het inzicht in de markt actueel is en blijft. Enkele docenten zijn werkzaam in het werkveld en hebben daarnaast een parttime aanstelling bij Saxion. Tevens zet BE nationale en internationale gastdocenten in. Alumni vormen de tweede link met het werkveld. De opleiding maakt (naast informele contacten) gebruik van de HBO-monitor om op de hoogte te blijven van actuele ontwikkelingen. In het studiejaar 2013-2014 definieert de opleiding het alumnibeleid met als doel het sterker verbinden van het onderwijs en het werkveld. Als derde instrument raadpleegt de opleiding de resultaten van het werkveldonderzoek onder stage- en afstudeerbegeleiders, dat Saxion elke twee jaar uitvoert.
Vakgebied	Nationaal	Saxion participeert in het Landelijke Overleg Opleidingen Bedrijfseconomie (LOOBE).
	Internationaal	De F&M heeft samenwerkingsverbanden met hogescholen en universiteiten in verschillende landen binnen en buiten Europa. Enkele voorbeelden: Coventry University Department of Economics, Finance and Accounting (UK), Katholieke Hogeschool Leuven (BE), Hochschule für Technik und Wirtschaft des Saarlandes (DU), Ankara University (Turkije), Universitas Islam Indonesia (Indonesië) en Ton Duc Thang University (Vietnam).

Tabel 6 – Netwerk Saxion BE

Weging en Oordeel

Oordeel Voltijd: Voldoende

Oordeel Deeltijd: Voldoende

De beoogde eindkwalificaties, die een afgestudeerde van elke variant/studieroute van BE moet kunnen vervullen als beginnend beroepsoefenaar, zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie duidelijk geconcretiseerd en realistisch in het licht van het beroep en de werkzaamheden als hbo-bedrijfseconoom. Bovendien zijn de eindkwalificaties door de overgang naar de Bachelor of Business Administration actueel. De opleiding hanteert in elke variant/studieroute voor het bachelorniveau na vier jaar het competentieniveau 3 dat direct aansluit bij het niveau zoals staat beschreven in het landelijke opleidingsprofiel. Dit niveau sluit tevens aan bij de Dublin Descriptoren. De doelstellingen rond praktijkgericht onderzoek, zoals die van een hbo-bachelorstudent verwacht mogen worden, zijn (onlangs) expliciet opgenomen in de eindkwalificaties. Ook de eisen die de opleiding stelt aan de internationale oriëntatie in de verschillende varianten/studieroutes zijn helder beschreven. De validatie en het onderhoud van het profiel vindt structureel plaats via de eigen werkveldcommissie, de contacten met het brede werkveld en door de deelname van BE aan het landelijke overleg. Met deze punten voldoet de opleiding naar de mening van het auditpanel zeker aan de basiskwaliteit.

Toch is het auditpanel van mening dat het oordeel 'goed' nog niet van toepassing is op de beoogde eindkwalificaties. De huidige accenten 'de kennisgebieden fiscaliteit, recht en controlewerkzaamheden' die de opleiding naast een focus op 'sociaal communicatieve vaardigheden' in alle varianten/studieroutes legt evenals de sterke profilering van de studieroutes IFA en IFAS op het internationale werkveld, zijn thema's waarmee de opleiding zich voor een deel, maar niet volledig differentieert van andere BE-opleidingen in Nederland. Wil de opleiding zich in die mate onderscheiden, zal zij een ander (inhoudelijk) thema kunnen overwegen. Het thema 'Business Development', dat nog in ontwikkeling is, biedt de opleiding goede aanknopingspunten. Het auditpanel komt daarom ten aanzien van de beoogde eindkwalificaties voor beide varianten van de opleiding BE tot het oordeel (ruim) 'voldoende'.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Deze standaard beschrijft de bevindingen van het auditteam over de wijze waarop de opleiding haar onderwijsleeromgeving inricht in aansluiting bij haar doelstellingen. Het hoofdstuk sluit af met het oordeel van het auditteam.

Relatie met de eindkwalificaties

In de Toets- en onderwijsplannen 2013-2014 ligt de relatie tussen de eindkwalificaties ofwel de competenties uit het landelijk opleidingsprofiel uit 2013 en de curricula van de verschillende varianten/studieroutes duidelijk vast. In de competentiekaarten werkt de opleiding per variant/studieroute elke competentie concreet uit naar de inhoudelijke beoordelingsaspecten en prestatie-indicatoren. De prestatie-indicatoren zijn de leerdoelen voor de leereenheden en vormen bovendien de toetsstermen voor de toetsing en beoordeling van deze leereenheden. Ze zijn bovendien zo geformuleerd dat studenten enerzijds kennis verwerven en anderzijds deze kennis ook in praktijksituaties (op productieve wijze) toepassen. Langs deze weg ontwikkelt de student zich tot een kritische beroepsbeoefenaar.

Opbouw en Vormgeving programma

BE biedt voor BE-VT samen met de voltijdopleidingen Fiscaal Recht en Economie (FRE) en Accountancy (AC) van Saxion een gezamenlijk curriculum voor nagenoeg de eerste twee studiejaar. Dit biedt studenten de mogelijkheid gedurende twee jaar zonder vertraging over te stappen en kennis en vaardigheden te ontwikkelen van de verschillende vakgebieden binnen het economische domein. De beroepsoriënterende opdrachten zorgen daarbij voor een opleidingsspecifieke inkleuring. Uit de student- en docentevaluaties bleek een grote ontevredenheid over een deel van programma. Daarom is F&M sinds september 2011 gestart met een ingrijpende herziening van het curriculum in de eerste twee studiejaar.

Als eerste stap in dit ontwikkelproject is door de docenten een visie op het onderwijs uitgewerkt: 'Een student groeit van onervaren scholier naar professioneel beroepsbeoefenaar'. F&M heeft voor haar voltijdse opleidingen (studieroutes BE-VT, IFA en IFAS) gekozen voor het leerlijnenmodel van De Bie als didactisch concept. In de 'Toets- en Onderwijsplannen 2013-2014' zijn de integrale-, conceptuele-, vaardigheden- en studiecoachingsleerlijn uitgewerkt (zie bijlage III – Leerlijnen BE). Door de thematische aanpak (leerjaar één: handelsonderneming, leerjaar twee: productieonderneming, leerjaar drie: multinational en dienstverlener) wordt de samenhang binnen de blokken als het ware vanzelfsprekend. Naarmate de studie vordert verschuift het accent naar de integratie van kennis ofwel de Body of Knowledge (BoKS), vaardigheden en houding en wordt een beroep gedaan op competenties als geheel. Alle leerlijnen zijn qua inhoud oplopend in niveau en complexiteit. De begeleiding van de student ontwikkelt zich daarnaast van sturend aan het begin van de studie naar meer zelfsturend in de hoofdfase. BE borgt met het leerlijnenmodel de horizontale en verticale samenhang in het programma. Met betrekking tot samenhang ziet BE vooral ruimte voor verbetering in de integratie van onderzoek (zie paragraaf - Praktijkgericht onderzoek) en in de samenhang binnen de onderwijsblokken. Het auditpanel steunt de opleiding in deze stap om het nieuwe curriculum door te ontwikkelen en de samenhang nog beter te borgen.

Binnen de deeltijdvariant van BE is er een centrale rol voor de action learning opdracht. Studenten leren hierbij hun eigen praktijksituatie te plaatsen in een theoretisch model of kader en leren andersom om theorie te vertalen naar de beroepspraktijk. Theorie gaat daardoor leven met als gevolg dat de motivatie voor de studie toe zal nemen. Het is de bedoeling dat vergelijking van de uitgevoerde analyses met die van een medestudent hen beter inzicht geeft in waarom bedrijven functioneren zoals ze functioneren. Deeltijdstudenten (en de alumni) geven tijdens de audit aan dat zij de action learning opdrachten uitdagend vinden. Tegelijkertijd hebben ze meer behoefte om de resultaten van de opdrachten in klassikaal verband met elkaar te delen (kennis-migratie). Het auditpanel heeft tijdens de audit ook enkele action learning opdrachten van BECO bekeken. Het was bijzonder positief over de wijze waarop de opleiding hier invulling aan geeft.

Ook zijn de curricula in 2011-2012 geactualiseerd op basis van het vernieuwde landelijke opleidingsprofiel en op basis van de domeincompetenties van de Bachelor of Business Administration (zie Standaard 1). Naast een aantal concrete aanpassingen/toevoegingen van cursussen (bijvoorbeeld BE-VT 'Riskmanagement Management Control en Actualiteit & Ethiek', IFA/IFS 'Ethiek en Corporate Governance' en BECO 'Engels, workshops communicatieve vaardigheden en procesgericht denken') en de vormgeving van de stage, heeft met name toegepast onderzoek een veel nadrukkelijker plek in de curricula gekregen. Hiermee is de curriculumwijziging afgerond. Actuele thema's krijgen een plaats in de programma's. In bijlage III is een overzicht opgenomen van de programma's.

Inhoud programma

In de voorbije jaren heeft BE hard gewerkt aan de kwaliteitsverbetering van het onderwijs. Deze inspanningen hebben zich vertaald naar een grotere studenttevredenheid in de NSE (2012:6,9 en 2013:7,1)¹⁰. Steeds meer BE-studenten zijn tevreden over de opleiding (2012:69% en 2013:71%)¹¹. Studenten beoordelen de inhoud van de opleiding (2012:7,0 en 2013:7,1), de algemene vaardigheden (2012:7,4 en 2013:7,4) en de studiebegeleiding (2012:7,0 en 2013:7,0) als voldoende/ruim voldoende. De deeltijdvariant (BECO) wordt in vergelijking met de voltijdvariant (BE-VT, IFA en IFAS) door BE-studenten het meest positief beoordeeld. De opleiding mag er volgens het auditpanel trots op zijn dat BECO in de NSE met een tevredenheid van 8,2 tot een van de top-opleidingen behoort. De respondenten die deelnamen aan de HBO-monitor in 2012 beoordeelden de inhoud van de programma's met een 7,6. De opleiding is ook op weg om haar streefcijfer (algemene studenttevredenheid:7,5) uit het Businessplan Academie F&M in 2015 te behalen.

Praktijkgerichtheid

De inhoud van de BE-programma's is beroeps- en praktijkgericht, zo stelt het auditpanel vast. Op vele plekken in de curricula liggen verbindingen met de praktijk (zie Tabel 7 – Voorbeelden praktijkgerichtheid programma). Zo zijn in de programma's van alle varianten/studieroutes verschillende activiteiten (vb. projecten en bedrijfsbezoeken in de voltijd, action learning opdrachten in de deeltijd en het volgen van gastcolleges in beide varianten) aanwezig die het binnen- en buitenschools onderwijs met elkaar verbinden. BE-studenten geven aan dat zij de opleiding als beroepsgericht ervaren. Het opdoen van vaardigheden voor de beroepspraktijk en de praktijkgerichtheid van de opleiding scoren in de NSE 2012 beide een 7,1.

---

¹⁰ 'NSE' is de afkorting voor de Nationale Studenten Enquête. De respons in de NSE 2012 voor BE was 298 van de 968 (31%) en in 2013 319 van de 924 (35%).

¹¹ Ter vergelijking: De score op tevredenheid van alle studenten binnen Saxion was in 2012 en 2013 68%.

Varianten	Voorbeelden van de praktijkgerichtheid in de programma's van BE
BE-VT	Vanaf jaar 1 wordt er met praktijkgerichte casussen gewerkt en in jaar 2 voeren de studenten in groepen al hun eerste opdracht voor een opdrachtgever uit het werkveld uit. In de Praktijkopdracht 2.3/2.4 onderzoeken groepjes studenten een daadwerkelijk probleem voor een bedrijf, waar zij tevens op bezoek gaan.
IFA/IFAS	Studenten nemen deel aan een International Project 2.2/2.3 waarbij ze internationale bedrijven onderzoeken en analyseren.
BECO	Studenten voeren Action learning opdrachten uit bij de bedrijven waar ze werkzaam zijn.
Alle varianten/studieroutes	Voorbeelden van gastcolleges in 2012-2013: <ul style="list-style-type: none"> • BE-VT: 'Social Media training, Yacht, Professionele communicatie 2.3', 'Management rapportages, Yacht, MIS/ERP BE 3.4' en 'Six Sigma, Resources Global Professionals, 3^e jaars BE'. • IFA/IFAS 2012-2013: 'Social Media training, Yacht, Business Communication 1.4 (Engels)' en 'Supply Chain Management, Baks Logistiek, 2^e jaars IFA, Supply Chain Management 2.4 (Engels)'. • BECO 2012-2013: 'Lean, Altrex'.

Tabel 7 – Voorbeelden van praktijkgerichtheid in de programma's van BE

BE heeft een goede relatie met het werkveld. Het werkveld speelt een rol in het onderwijs en in de toetsing, in alle leerjaren van de opleiding. Een voorbeeld hiervan is de Rabobank die samen met docenten communicatie de bankassessments afneemt voor een project in het eerste studiejaar. De uitdaging voor de komende jaren is om de co-creatie tussen de opleiding en het werkveld verder uit te bouwen. De goede contacten met het werkveld gebruikt BE als inspiratiebron en de opleiding zet onderzoek als middel in. De opleiding gaat daarin samenwerken met de lectoraten 'Business Development' en 'Ethiek' (zie paragraaf – Praktijkgericht onderzoek). Het auditpanel steunt de opleiding in deze ontwikkeling.

Praktijkgericht onderzoek

In aansluiting bij de nieuwe visie van FCM op praktijkgericht onderzoek en op de competentie 'Onderzoekend vermogen' krijgt praktijkgericht onderzoek een steeds belangrijkere plek en meer structureel aandacht in het programma, zo stelt het auditpanel vast. Vanaf het studiejaar 2012-2013 zitten in elk leerjaar elementen die gezamenlijk de onderzoekslijn vormen. De studenten ontwikkelen nadrukkelijker dan voorheen methodologische vaardigheden en ontplooiën een (zelf)kritische houding. Een concrete verbetering is bijvoorbeeld de ontwikkeling van een aantal nieuwe leereenheden in elke variant/studieroute (bv. BE-VT 'Praktijkopdracht 2.3 & 2.4 en Project 3.3 & 3.4', IFA/IFAS 'Research Skills 3.2' en BECO 'Onderzoeksvaardigheden 2.3'), waardoor studenten beter voorbereid zijn op de verhoging van de afstudeereisen. Het auditpanel sluit zich aan bij de opvatting van de opleiding dat een verdere uitwerking van de onderzoekslijn en een sterkere integratie van alle onderzoekscomponenten in andere (kern)vakken in alle varianten/studieroutes mogelijk is.

Een structurele wisselwerking tussen onderwijs en onderzoek staat volgens de opleiding en het auditpanel nog in de kinderschoenen (zie Tabel 8 – Interactie tussen onderwijs en Onderzoek). In april 2013 vond een overleg plaats met verschillende lectoraten om deze verankering tot stand te brengen. BE zet de huidige activiteiten voort (vb. organisatie themamiddagen en afstudeeropdrachten via het lectoraat). Daarnaast maakt BE tijd en middelen vrij om vanaf 2013-2014 vanuit een eigen (bedrijfseconomische) visie een structurele samenwerking met de lectoraten 'Business Development' en 'Ethiek' vorm te geven. Belangrijk hierbij is dat het vraagstuk (verbonden met de praktijk) leidend moet zijn. Het auditpanel steunt de opleiding in deze plannen.

Lectoraat	Betrokkenheid opleiding
Business Development	De hoofdvraag van het lectoraat luidt als volgt: "Op welke wijze kunnen organisaties innoveren, zodat zij meerwaarde kunnen blijven leveren?". Daarbij is het van belang voor bedrijven en organisaties dat zij veranderingen in hun omgeving kunnen duiden en vervolgens kunnen meebewegen met die omgeving. In september 2012 is een nieuwe lector benoemd. Binnen F&M is dit lectoraat aangewezen als de schakel met Living Technology, één van de speerpunten uit de Strategische Agenda Saxion. De onderzoekslijnen die in het studiejaar 2012-2013 zijn opgesteld, worden geïmplementeerd in het curriculum in het studiejaar 2013-2014. De module 'Management & Organisatie 3.3 & 3.4' (BE-VT) is bijvoorbeeld de eerste cursus waarbij de vervlechting tussen het lectoraat en het onderwijs duidelijk zichtbaar wordt. Daarnaast zal een vertegenwoordiger van het lectoraat deelnemen aan de bijeenkomsten van de werkveldcommissie. De samenwerking met het lectoraat zal vanaf 2013-2014 verder vorm krijgen.
Ethiek	Dit lectoraat doet onderzoek naar ethische reflectie en vorming in commerciële relaties. Het is bezig met de voorbereiding van een onderzoeksagenda Ethiek en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. De samenwerking beperkt zich voornamelijk tot de betrokkenheid bij de ontwikkeling van een aantal specifieke cursussen en het verzorgen van gastcolleges.

Tabel 8 – Plannen BE t.a.v. de interactie tussen onderwijs en onderzoek

Door de verhoogde eisen in de afstudeerfase hebben IFAS-studenten die het oude, eenjarige programma volgden, thans studievertraging opgelopen. Uit de gesprekken tijdens de audit bleek dat deze studenten - zoals op basis van het oude programma en de mindere focus op onderzoeksvaardigheden was te verwachten - nog niet over het juiste niveau van onderzoeksvaardigheden beschikken. De opleiding zet de extra workshops die zij voor de studenten in 2012-2013 organiseerde, maar die dus nog niet bij alle studenten tot succes hebben geleid, het komende jaar voort. Ook deze studenten worden net als de studenten van het herziene, tweejarige IFAS-programma zodoende adequater voorbereid op het afstuderen.

Internationalisering

De afgelopen jaren heeft internationalisering een duidelijkere plek gekregen binnen alle varianten/studieroutes van BE.

- In de curricula van BE-VT en BECO zijn naast het vak 'Engels' op diverse plekken internationale aspecten geïntegreerd (vb. IFRS-wetgeving, globalisering en projecten met als thema internationale ondernemingen). Tijdens verschillende cursussen in de hoofdfase gebruiken studenten Engelstalige literatuur (vb. bij 'Kosten-batenanalyse 2.3' en 'Investeren & Financieren 2.4'). Daarnaast is het aantal studenten van BE-VT en BECO met internationale ervaringen gegroeid van twee studenten in 2011-2012 naar tien studenten in 2012-2013. De opleiding heeft in dat kader haar contacten met partneruniversiteiten en de internationale organisaties in de werkveldcommissie versterkt.
- In de studieroutes IFA en IFAS is zoals beoogd meer aandacht voor internationalisering dan bij BE-VT en BECO. Naast het Engelstalige programma en de eis om minimaal een van de studieonderdelen minor, stage of afstuderen in het buitenland te volgen (alleen IFA), maken deze studenten deel uit van een 'international classroom' met dertien verschillende nationaliteiten (waaronder studenten uit Nederland).

Het auditpanel is positief over de doelstelling van de opleiding om de internationale oriëntatie in de programma's verder te versterken (zie standaard 1). BE laat alle BE-VT- (3e jaar) en IFA-studenten (2e jaar) thans participeren in een Internationale Week Saxion. Het auditpanel raadt de opleiding aan om deze unieke kans verder te benutten en de interactie tussen alle varianten/studierichtingen tot stand te brengen (zie H6 – Aanbevelingen).

Toelating/Instroomniveau

Om tot het tweede studiejaar van BECO toegelaten te worden dient een student werkzaam te zijn in een voor deze studie relevante functie. Als dat het geval is, krijgt de student van de examencommissie een vrijstelling voor een aantal onderdelen van het bachelor studieprogramma, waaronder de stage.

Door een adequate werkplekscan stelt de opleiding het niveau, waarop de student op dat moment functioneert in de organisatie waarin hij werkzaam is, vast.

In het studiejaar 2011-2012 zijn de intakeprocedures van de studieroutes IFA en IFAS door de opleiding en de examencommissie tegen het licht gehouden. Er is bijvoorbeeld door de wijzigingen in de onderwijsleeromgeving opnieuw een programmavergelijking met partneruniversiteiten uitgevoerd, om te bepalen of en voor welke studieonderdelen uit het IFA-programma een IFAS-student in aanmerking komt voor een vrijstelling. Ook zijn de criteria voor het verlenen van vrijstellingen aangescherpt en is de toekenning van vrijstellingen meer transparant gemaakt. Het auditpanel waardeert de door BE aangebrachte verbeteringen in de intakeprocedure. Toch ziet het auditpanel mogelijkheden om het niveau van Engels verder te verhogen. De opleiding zou volgens het auditpanel zelf meer verantwoordelijkheid kunnen nemen in de sturing van het (instroom)niveau. Het uit laten voeren van een IELTS-toets in het land van herkomst lijkt het auditpanel niet afdoende. Het nieuwe IFAS-programma speelt hier al op in door in plaats van een, twee jaar aandacht aan de Engelse taalvaardigheid te besteden. Ook kan het auditpanel zich voorstellen dat de opleiding het IFA-programma op dit punt herijkt. Tijdens de audit gaven de studenten van IFA bijvoorbeeld aan dat er een bandbreedte in het niveau van Engels bestaat, waardoor samenwerking tijdens projecten soms lastig is (zie H6 – Aanbevelingen).

Studiesucces

BE is van mening dat het aantal studenten dat uitvalt te hoog is. Oorzaken zijn o.a. het maken van een verkeerde studiekeuze en late-inschrijvers die niet altijd gemotiveerd zijn. Ook vindt de opleiding, net als het auditpanel, de rendementcijfers aan de lage kant. Tegelijkertijd staat BE voor de kwaliteit van haar opleiding. De opleiding zet daarom sinds 2011-2012 structureel verbetermaatregelen in (zie Tabel 9 – Voorbeelden van verbetermaatregelen).

Voorbeelden verbetermaatregelen studiesucces

- Het onderwijs in de propedeuse is in het studiejaar 2011-2012 versterkt door een heldere opbouw in het curriculum, een gestructureerd rooster, verhoging van aantal contacturen, een verzwaring van de studielast en een meer sturende begeleiding. In het studiejaar 2011-2012 is de norm voor het studieadvies met afwijzing ook verhoogd van 45 ec naar 48 ec.
- Voor studenten van de internationale varianten (IFA en IFAS) worden voorlichtingen gegeven door Saxion International Office of docenten van F&M bij bezoeken aan buitenlandse scholen/universiteiten en beurzen.
- De Nederlandse taalvaardigheid en de rekenvaardigheid wordt getoetst in leerjaar 1. Indien de student niet aan de eisen voldoet, kan hij een remediërend programma volgen dat wordt aangeboden en uitgevoerd door de studievereniging Balans. Voor beide toetsen moet een voldoende worden behaald anders volgt een bindend studieadvies met afwijzing.
- Vanaf het studiejaar 2012-2013 is het aantal uren voor studiecoaching fors verhoogd (gemiddelde aantal uren +50%). De opleiding heeft nu meer aandacht voor de achterblijvers ofwel 'de rode lantaarns'. De tweedejaars studenten zijn gestart met een training 'Studeren Met Succes'.

Tabel 9 – Voorbeelden verbetermaatregelen studiesucces BE

De opleiding constateerde dat deze maatregelen (nog) niet in voldoende mate hebben geleid tot verlaging van de uitval en verbeteringen van de rendementen. Vanaf het studiejaar 2013-2014 start BE daarom met intakegesprekken en ze neemt deel aan de taskforce bachelorrendement vanuit Saxion. Het doel van de intake is binding en matching. De opleiding wil dat de juiste student op de juiste plek terecht komt en dat de student zich gekend voelt. De intakegesprekken (individueel of in groepsverband) voert de opleiding op basis van de uitkomsten van een digitaal assessment. Ook heeft de opleiding extra capaciteit vrijgemaakt. Vanaf 2013-2014 integreren twee experts de studiecoaching sterker in de opleiding waarbij zij ook aandacht hebben voor de preventie van langstudeerders. BE verwacht net als het auditpanel dat de maatregelen leiden tot betere rendementen. De opleiding streeft er naar dat in 2015 70% van alle tweedejaarsstudenten maximaal binnen vier tot vijf jaar na de start van hun opleiding een diploma halen. Het auditpanel gaat er vanuit dat de opleiding aandacht houdt voor de efficiëntie en effectiviteit van de verbetermaatregelen en de monitoring van de resultaten ten behoeve van het behalen van deze doelstelling (zie H6 – Aanbevelingen).

Studielast en studeerbaarheid

De voltijdstudenten (BE-VT, IFA en IFAS) hebben gemiddeld 15 contacturen per week in het eerste en het tweede studiejaar. De curriculumontwikkelingen in leerjaar 3 hebben er afgelopen jaar toe geleid dat het aantal contacturen is verhoogd (van 10 naar 12 per week). De opleiding is ingericht op een studielast van 38-40 uren. Voltijdse BE-studenten besteedden in 2011 gemiddeld 26,0 uren en in 2013 gemiddeld 28,0 uren aan de studie. De studielast bij de deeltijdvariant is 20 tot 22 uur per week naast hun werk. De studenten zijn in NSE tevreden over de studielast (2012:6,9 en 2013:7,0). Uit de gesprekken tijdens de audit blijkt dat de deeltijdstudenten een zwaardere studielast (met name bij de action learning opdrachten naast het hebben van een baan) ervaren dan voltijdstudenten. Door hun intrinsieke motivatie zijn zij echter bereid harder te werken, waardoor zij net als de voltijdstudenten de studielast niet als een probleem zien. Met de doorontwikkeling van het curriculum is, zo constateert ook het auditpanel, enige verzwaring van de studielast bereikt. De opleiding wil de studielast met name in de voltijdvariant verder verhogen. Het auditpanel sluit zich hierbij aan.

Docenten

De opleiding BE sluit aan bij het organisatie- en personeelsbeleid van Saxion en bij F M. Totaal zijn 33 (28,1 Fte) van de 72 (53,3 Fte) docenten binnen F M direct verbonden aan de opleiding. Zij geven over het algemeen op beide locaties Enschede en Deventer en in alle varianten/studieroutes, mits gekwalificeerd, les. Alle docenten die bijvoorbeeld onderwijs verzorgen in de Engelstalige studieroutes IFA en IFAS hebben minimaal niveau Engels Cambridge C1. Op dit moment heeft 81,2% van de BE-docenten een mastergraad en 5,6% een Phd¹². 90,9% heeft bovendien een pedagogisch-didactische aantekening. De opleiding streeft er in 2015 naar dat 70%¹³ van de docenten over een mastergraad beschikt en 10% over een Phd. BE is naar de mening van het auditpanel goed op weg om haar streefcijfers te halen.

De docenten van BE houden hun deskundigheid op peil door permanente educatie, het volgen van workshops en via abonnementen op vakbladen, zo constateert het auditpanel (zie Tabel 10 – Voorbeelden van deskundigheidsbevordering). Jaarlijks legt F M in een scholingsplan vast welke scholing door alle collega’s gevolgd moet worden. Daarnaast kan een medewerker scholing aanvragen die past bij zijn taken en gewenste ontwikkeling. Docenten met weinig praktijkervaring hebben bijvoorbeeld de mogelijkheid om een docentstage te volgen (2012-2013  n docent logistiek). Verder is het beleid dat een nieuwe medewerker binnen  n jaar na zijn aanstelling de didactische cursus van Saxion met goed gevolg afsluit. 9% van de BE-docenten is tevens werkzaam in het werkveld. Het auditpanel vindt dit aan de lage kant.

Voorbeelden van deskundigheidsbevordering

- Om de beoordeling van onderzoeksvaardigheden goed te kunnen doen is eenduidige scholing van medewerkers belangrijk. Twee groepen van twaalf medewerkers binnen F M hebben de scholing onderzoeksvaardigheden gevolgd, een derde groep start binnenkort. De intervisiebijeenkomsten die tevens bedoeld zijn voor deskundigheidsbevordering in de begeleiding en in beoordeling in de afstudeerfase, staan onder leiding van een (gepromoveerde) hoofddocent-onderzoeker.
- Alle BE-docenten hebben een toetstraining gevolgd waarin zij hebben geleerd hoe een toetsmatrijs te maken en hoe toetsvragen op te stellen.
- Een aantal docenten BE is naar de Excel Experience Day geweest om zodoende meer kennis van Excel te verwerven.

Tabel 10 – Voorbeelden van deskundigheidsbevordering BE

Door de vele veranderingen en ontwikkelingen binnen de academie en de opleiding (vb. de groei in studentenaantallen, curriculumvernieuwing, veranderingen in het afstuderen) ervoeren medewerkers een hoge werkdruk (35%:goed, 35%:te hoog en 30%:veel te hoog). De algemene tevredenheid van docenten was 6,3 in september 2011. Vooral efficiency (3,9) en leiderschap (5,7) scoorden laag.

¹² Ter vergelijking: Binnen F M heeft 82% een mastergraad en 6% een Phd.

¹³ Dit percentage is eind september 2013 bijgesteld naar 90% voor de Academie.

Voor het verbeteren van de efficiency is op F€M-niveau een werkgroep ingesteld. Bovendien zijn naast het aanstellen van een teamleider, ook relatief veel nieuwe docenten aangetrokken. Dit zorgde samen met de resultaten van de Werkgroep Efficiëntie voor een nieuw elan en een cultuurwijziging binnen de opleiding (vb. uitwisselen van expertise, open deur-policy onder docenten, aanspreekcultuur is gegroeid). De energie van het docententeam was tijdens de audit voor het auditpanel duidelijk waarneembaar. De docenten gaven aan dat door de verschuiving van taken van het management naar de teamleider, het management meer tijd beschikbaar heeft en zo nauwer bij de opleiding betrokken is. Per februari 2014 worden bij BE (net als bij FRE) zowel bij de voltijd als bij de deeltijd vakgroepen ingesteld, die verantwoordelijk worden voor de inhoud van de aan hen toegewezen vakgebieden en voor het doorvoeren van actuele ontwikkelingen daarin. Het auditpanel verwacht, net als de opleiding dat de resultaten van het eerstvolgende onderzoek duidelijk verbeteringen laten zien in de docenttevredenheid en in de werkdruk¹⁴.

BE heeft een goed opgeleid en zeer gemotiveerd docententeam. Samenwerking, kwaliteit en efficiency staan bij docenten naast 'practise what you preach' thans hoog in het vaandel, waarbij de student altijd voorop staat. Studenten zijn in de NSE tevreden over de betrokkenheid van docenten (2012:7,1 en 2013:7,3) en de bereikbaarheid van de docenten buiten contacturen (2012:7,2 en 2013:7,5). In de HBO-monitor uit 2012 beoordelen de studenten de praktijkkennis van docenten (7,3), de beschikbaarheid (6,6), de inhoudsdeskundigheid (7,0) en de didactische vaardigheden van docenten (6,4) met een voldoende. Studenten gaven tijdens dat audit aan dat docenten toegankelijk en goed benaderen en bereikbaar zijn. Het auditpanel is erg positief over de tevredenheid van de studenten over het docententeam alsmede over de prettige, open, vernieuwende sfeer binnen de opleiding.

Voorzieningen

F€M maakt in Enschede en Deventer gebruik van alle Saxionvoorzieningen zoals een Open Transparante Stimulerende Werk Omgeving (OTSWO; een gemeenschappelijke werkruimte voor onze studenten), de bibliotheek en de ICT-infrastructuur. Sinds het studiejaar 2012-2013 is de informatie over de opleiding en over de cursussen en de inzage in de resultaten voor BE-studenten verbeterd en te benaderen via Blackboard of Bison. Daarnaast is voor alle algemene informatie MijnSaxion ingevoerd. Docenten gebruiken BASis voor het analyseren van de resultaten van de studenten.

De studenten uit Deventer die het auditpanel tijdens de audit sprak, waarden de kleinschaligheid van de opleiding. Opvallend is dat hoewel Enschede qua locatie en qua studentenaantallen groter is, de studenten uit Enschede ook positief zijn over de (ervaren) kleinschaligheid. Voor de beschikbaarheid van de (werk)plekken waaronder project- en studieruimtes en in de lessen (2012:6,1 en 2013:5,8), het tijdig bekendmaken van roosterwijzigingen (2012:6,2 en 2013: 6,7) en van resultaten en beoordelingen (2012:6,5 en 2013:6,7) en de ICT-faciliteiten waaronder het aantal computers (2012:6,6 en 2013:6,5) scoort BE laag. De eerste verbeteringen van de vanaf januari 2013 ingestelde werkgroep zijn inmiddels doorgevoerd. De OTSWO in Enschede is verfraaid. IFA- en IFAS-studenten waarden tijdens de audit de Engelstalige inrichting c.q. verbetering van Blackboard. In de lange termijn planning is vooral aandacht voor de OTSWO op de locatie Deventer.

Via de mediatheek op beide vestigingen hebben BE-studenten op de hogeschool en thuis toegang tot een actueel aanbod van vakliteratuur, tijdschrift- en krantenartikelen, zoals het auditpanel dat verwacht. BE beschikt over een opleidingsspecifieke database met (bedrijfs)economische abonnementen (vb. Reach en FinanceBase). Tevens kunnen studenten aan de slag met opleidingsspecifieke software zoals aangiftesoftware, ERP-pakketten en administratiesoftware.

---

¹⁴ Na de audit bleek dat de medewerkers het thema 'algemene tevredenheid' met 8,1 waardeerden in het medewerkerstevredenheidsonderzoek van 2013. De werkdruk is afgenomen van '35%: goed, 35%: te hoog en 30%: veel te hoog' naar '47%:goed, 47,1%:te hoog en 5,9%:veel te hoog'.

Weging en Oordeel

Oordeel Voltijd: Voldoende

Oordeel Deeltijd: Goed

De degelijke inhoud en vormgeving van de programma's stellen de studenten van alle varianten/studieroutes in staat om de eindkwalificaties te verwerven en zo het hbo-eindniveau te bereiken. De internationale oriëntatie in de programma's krijgt vorm volgens de doelstellingen die de opleiding aan elke variant/studieroutes stelt. Vooral de praktijkgerichtheid waardeert het auditpanel in positieve zin. Daarnaast is het auditpanel van mening dat de opleiding beschikt over een goed gekwalificeerd docententeam (81,2% beschikt over een mastergraad). De studenten zijn in voldoende tot ruim voldoende mate tevreden over de studie in het algemeen, de inhoud van de programma's en de docenten. De opleidingsspecifieke voorzieningen die toegang bieden tot de benodigde vakliteratuur, tijdschrift- en krantenartikelen, zijn naar de opvatting van het auditpanel toereikend voor de realisatie van het programma. De onderwijsleeromgeving voldoet in alle varianten/studieroutes op deze punten zeker aan de basiskwaliteit.

Een nieuw elan (o.a. door de aanname van een aantal nieuwe docenten, het instellen van de Werkgroep Efficiëntie en het lager beleggen van verantwoordelijkheden) heeft geleid tot noodzakelijke aanpassingen in de organisatiestructuur en het ingang zetten van een cultuurtraject. Tijdens de audit was een stijging in tevredenheid bij docenten duidelijk waar te nemen. Door de huidige veranderkracht en -bereidheid vast te houden, kan de opleiding de beoogde verbeteringen in de onderwijsleeromgeving doorvoeren. Zo is een verdere versterking en integratie van de onderzoekslijn in alle programma's gewenst. Ook is een meer structurele wisselwerking mogelijk tussen onderwijs en onderzoek. Indien de opleiding de lopende verbetermaatregelen en de nieuwe plannen ten aanzien van het studiesucces en het algemene voorzieningenniveau doorzet en monitort, is het auditpanel ervan overtuigd dat deze verbeteringen in alle varianten/studieroutes teweegbrengen. Doordat het effect van de genomen maatregelen binnenkort zichtbaar wordt en doordat het hier enkele kleine verbeterpunten betreft, komt het auditpanel bij de deeltijdvariant BECO voor Standaard 2 tot het oordeel 'goed'. De opleiding mag bij deze variant trots zijn over de hoge score in de NSE en de degelijk vormgegeven action learning opdrachten.

Bovenstaande bevindingen zijn ook van toepassing op de voltijdvariant van BE. Er bestaat op hoofdlijnen een kleine bandbreedte in de onderwijsleeromgeving tussen BE-VT en BECO. Bij de studieroutes IFA en IFAS die ook onder de voltijdvariant van BE vallen, ziet het auditpanel aanvullende verbetermogelijkheden. De herijkte intakeprocedure en de verlenging van het IFAS-programma, zullen een hoger niveau van Engels en een betere voorbereiding op de verhoogde eisen ten aanzien van de onderzoekscomponent in de afstudeerfase met zich meebrengen. Dit doet naar de opvatting van het auditpanel echter niet veel af aan het basisniveau van deze studieroutes. Voor de voltijdvariant van BE komt het auditpanel voor Standaard 2 tot het oordeel 'voldoende'.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Toetssysteem

Om de nieuwe eindkwalificaties, het herziene curriculum en het didactisch concept en de toetsvormen goed op elkaar af te stemmen, herijkt BE het toetssysteem. De opleiding werkte in het studiejaar 2012-2013 aan de herijking van het academiebreed toetsbeleid. Het toetsbeleid, waarin de toetsen (voor BE-VT in Enschede en Deventer gelijk en verschillende ten opzichte van BECO en IFA/IFAS), de toetsvormen, de beoordeling vooraf en de analyse achteraf in een samenhangend beleid bijeen zijn gebracht, is gebaseerd op de visie op onderwijs en op de Saxion standaarden van onderwijs en toetsing. BE borgt de kwaliteit van het toetsen en beoordelen doordat met docenten afspraken zijn gemaakt over de toetsinhoud, de toetsvormen en de bijbehorende procedures. De prestatie-indicatoren in de competentiekaarten komen als toetstermen terug in de toetsmatrijzen, die voor iedere toets zijn opgesteld. Met de toetsmatrijzen verbetert de opleiding de validiteit van toetsen en creëert ze tevens uniformiteit tussen de toets en de herkansing. De competentiekaarten en toetsmatrijzen zijn voor studenten en docenten toegankelijk en inzichtelijk via Bison. Studenten zijn in de NSE redelijk tevreden over de kwaliteit van feedback door docenten (2012:7,0 en 2013:6,8), de duidelijkheid van criteria waarop beoordeeld wordt (2012:6,9 en 2013:7,2) en de aansluiting van toetsing en beoordeling bij de inhoud van de opleiding (2012:7,2 en 2013:7,4).

Er lopen binnen FCM diverse projecten op het gebied van toetsing bijvoorbeeld de invoering van een nieuw digitaal toetssysteem (Surpass), de opbouw van een toetsdatabank, het verbeteren van de variëteit van toetsen in de jaren 3 en 4, het aantrekken van 1 FTE aan toetsdeskundigheid, het landelijke initiatief om toetsvragen uit te wisselen (SURFBABE) en de mogelijkheden van BASIS (o.a. het berekenen van toetsrendementen). Deze verbeterprojecten bieden BE de mogelijkheid om het toetssysteem verder te verbeteren, de toetsen en de leerdoelen nog beter op elkaar aan te laten sluiten en het toetsbeleid verder aan te scherpen.

Examencommissie

De academiebrede examencommissie (excie) borgt door een steekproefsgewijze controle (25% van de onderzoeks- en adviesopdrachten) dat studenten, aan wie het getuigschrift wordt uitgereikt, het beoogde niveau van de opleiding hebben gerealiseerd. De excie groeit daarnaast in haar rol bij de goede gang van zaken in de toetsing en examinering en de validiteit en de betrouwbaarheid van de toetsen. Zij borgt bijvoorbeeld dat de docenten die het eindniveau toetsen over een mastergraad beschikken, de verantwoording van de beoordeling in de daartoe bestemde formulieren op orde is (rubrics) en er steekproefsgewijs wordt gecontroleerd of de toetsen (en de beoordeling daarvan) op orde zijn. Naast deze inhoudelijke taak, werkt de excie ook aan haar formele taak. De commissie komt tweewekelijks bijeen. Qua vakinhoudelijke kennis is de excie een reële afspiegeling van de opleidingen die onder haar vallen, zo leest het auditpanel in het jaarverslag van 2011-2012. Wat betreft de kennis van toetsing en borging van de kwaliteit van toetsen, zoals beschreven in de 'Handreiking Examencommissies', is er ruimte voor verbetering. In het verlengde daarvan geeft de excie tijdens de audit aan dat de facilitering in tijd niet onredelijk is, maar dat zij haar borgende rol van het hele toetssysteem beter kan uitvoeren indien zij (en de toetscommissie) meer tijd beschikbaar heeft. Het auditpanel sluit zich hierbij aan.

Zeker gelet op het feit dat het nog verbetermogelijkheden ziet in de toetsen (zie paragraaf Toetsen). Er is reeds 1 FTE aan onderwijskundige ondersteuning (toetsdeskundigheid) aangetrokken. Het auditpanel vindt dit een goede ontwikkeling.

De academiebrede toetscommissie (tcie) werkt onder de verantwoordelijkheid van de excie en vergadert twee dagen per kwartaal. Twee leden van de excie vormen een linking pin tussen beide commissies, omdat zij ook lid zijn van de tcie. De tcie, die wordt bijgestaan door een onderwijskundige, neemt uit de ingeleverde toetsen een weloverwogen steekproef (vb. van bekeken toetsen in het studiejaar 2012-2013: 'jaar 1 Multiple Choice Bedrijfsadministratie 1.1', 'jaar 2 Schriftelijk Practicum vennootschapsbelasting 2.3' en 'jaar 3 Schriftelijk Herkansing Internationaal Belastingrecht FRE 3.3'), bekijkt deze vooraf en geeft dwingende feedback aan de desbetreffende docent. De tcie is in 2012-2013 gestart om enkele schriftelijke toetsen ook achteraf te beoordelen. Het komende jaar gaat aandacht uit naar de mondelinge toetsen. Daarnaast wordt teruggekeken en onderzocht waarom het slagingspercentage van een bepaalde toets afwijkend is.

Beschrijving onderzoeks- en adviesopdracht

Tot en met 2012-2013 is in het OER vastgelegd dat elke student, alle toetsen in het curriculum met voldoende resultaat moet hebben afgerond. De onderzoeks- en adviesopdracht (OAO) dekte samen met deze toetsen uiteindelijk alle competenties uit het beroepsprofiel af. Een student onderzoekt tijdens de OAO een praktijkgerichte casus. De uitkomsten van het onderzoeksrapport vormen vervolgens de basis voor de adviesnota. De OAO wordt omwille van didactische redenen door tweetallen studenten uitgevoerd. Docenten beschouwen het duo-afstuderen, zo blijkt tijdens de audit, als meerwaarde. Studenten ondersteunen elkaar op lastige momenten in de afstudeerfase en halen bovendien het beste in elkaar naar boven. Daarnaast wordt meer diepgang in de OAO beoogd. De docenten zijn ervan overtuigd dat zij gedurende de begeleiding en de afstudeerzitting (drie kwartier per persoon) voldoende zicht krijgen op het niveau van het individu en dit niveau vervolgens individueel beoordelen. De individuele bijdrage en de integrale beheersing van de stof worden dus individueel getoetst tijdens de verdediging. De beoordeling van alle OAO's (onderzoeksvoorstel, onderzoeks- en adviesrapport, presentatie en verdediging) gebeurt door telkens twee docenten.

De resultaten van de audit Accountancy in 2012 hebben binnen F&M mede als katalysator gewerkt om verdere verbeteringen in de afstudeerfase aan te brengen. Een nieuwe beoordelingssystematiek en de onderzoekskringen zijn in 2012-2013 bij FRE als pilot toegepast en worden vanaf 2013-2014 bij BE ingezet. In de beoordelingssystematiek is thans meer nadruk op de onderzoeksaanpak en de -verantwoording. De beoordelingsformulieren sluiten aan bij de competenties en er zijn matrices met indicatoren beschikbaar. Om de objectiviteit verder te verhogen, beoordelen twee docenten iedere onafhankelijk van elkaar de OAO. Daarna wordt in gezamenlijk overleg het cijfer vastgesteld. Om het gerealiseerd eindniveau ook extern te borgen beoordelen externe deskundigen uit het werkveld 25% van de OAO's.

Met ingang van studiejaar 2013-2014 stelt BE in meerdere toetsen vast of een student het eindniveau heeft bereikt. De opleiding breidt daarnaast de capaciteit van de Commissie Onderzoek en Adviesopdracht uit, zodat deze commissie alle onderzoeksvorstellen kan beoordelen. BE koerst in het studiejaar 2013-2014 op voldoende, goed opgeleide begeleiders tijdens het afstuderen om vanaf 2014-2015 de OAO individueel uit te laten voeren en te toetsen. Hoewel het auditpanel begrip heeft voor de redenen van de opleiding om in te zetten op duo-afstuderen, steunt het de opleiding in deze ontwikkeling.

Oordeel auditpanel gerealiseerd niveau

Toetsen

Het auditpanel heeft toetsen uit verschillende jaren bekeken van o.a. de vakken Investeren & Financieren 1.1 (BE-VT jaar 1), Kosten-batenanalyse 2.4 (AC/BE jaar 2), MIS/ERP 3.4 (BE-VT jaar 3), International Financial Management 2.3 & 2.3 (IFA jaar 2), Management Accounting 3.2 (IFA jaar 3), Auditing 4.1 & 4.2 (IFAS jaar 4), Accounting Information Systems 4.3 & 4.4 (IFAS jaar 4), Externe verslaglegging 1.4 (BECO jaar 1), ICT en AO 2.4 (BECO jaar 2), Management Control 3.2 (BECO jaar 3). Het inhoudelijke niveau van de toetsen die het auditpanel bekeek, was voor alle varianten/studieroutes adequaat. Het auditpanel zag aan de procedurekant mogelijkheden tot verbetering¹⁵. Ook zag het auditpanel mogelijkheden om de hygiëne van toetsen (vb. opmaak, vormgeving, structuur, voorblad) aan te pakken (zie H6 – Aanbevelingen).

Afstuderen

Voor aanvang van de audit ontving het auditpanel een lijst met de afstudeeropdrachten van BE-VT en BECO van de afgelopen twee jaar (zie verder voor IFA en IFAS). Daaruit heeft het auditpanel willekeurig van twintig afgestudeerden de afstudeeropdracht met een variatie in het eindcijfer gekozen en deze vervolgens bestudeerd (zie Bijlage V - Lijst geraadpleegde documenten).

Het auditpanel oordeelde dat alle afstudeeropdrachten van BE-VT en BECO, op één twijfelgeval na, op basis van het op dat moment geldende beoordelingskader van de opleiding van hbo-bachelorniveau waren. Het oordeel over de afstudeeropdracht en de -zitting, maakte dat de opleiding bij het 'twijfelgeval' uiteindelijk tot het oordeel voldoende ofwel een zes kwam. Het betrof een afstudeeropdracht van BE-VT (Enschede). Indien het de afstudeeropdrachten van BE-VT en BECO met elkaar vergeleek, vond het auditpanel die van BECO over het algemeen van een hoger niveau dan die van BE-VT (Enschede en Deventer). In de afstudeeropdrachten van 2011-2012 van BE-VT en BECO was (enigszins beperkt) aandacht voor praktijkgericht onderzoek. Hoewel studenten die toen afstudeerden nauwelijks colleges onderzoeksvaardigheden hadden gevolgd, hebben de extra bijeenkomsten en begeleidingsdagen eraan bijgedragen dat ze alsnog onderzoeksvaardigheden hebben ontwikkeld. In de afstudeeropdrachten van 2012-2013 was de onderzoekscomponent meer herkenbaar en zorgvuldiger uitgewerkt. Het auditpanel heeft de indruk dat de opleiding hierin wellicht al iets verder is dan enkele andere hbo-bacheloropleidingen. Desondanks constateerde het auditpanel dat de opleiding omwille van veiligheidsredenen - zoals begrijpelijk in een overgangsfase - stuurde op het basisniveau van onderzoek (vb. beperken tot een oplossingsalternatief).

De studieroute IFA is in het studiejaar 2010-2011 gestart en de studieroute IFAS is in het studiejaar 2012-2013 herzien. Het auditpanel kon daarom ten tijde van de audit geen afstudeeropdrachten van deze studieroutes bekijken. Tijdens het locatiebezoek heeft het auditpanel van het oude IFAS-programma toch vier afstudeeropdrachten bekeken. Doordat de studenten het oude, eenjarige programma volgden, waarin de onderzoeksvaardigheden en de Engelse taal minder aandacht hadden (zie standaard 2), vond het auditpanel het niet verwonderlijk dat het hierin mogelijkheden tot verbetering zag. De studenten die het verlengde IFAS-programma volgen, worden beter voorbereid op de verhoogde eisen van het afstuderen. Het auditpanel verwacht dan ook dat IFAS-studenten die in 2013-2014 afstuderen en dus het herziene programma hebben gevolgd, een afstudeeropdracht op het juiste niveau schrijven. Dit geldt eveneens voor de studieroute IFA. De opleiding past in beide studieroutes immers dezelfde procedures toe, hanteert dezelfde eisen en zet dezelfde docenten in als bij BE-VT en BECO.

---

¹⁵ De opleiding heeft na de audit op eigen initiatief een analyse gemaakt van de toetsen die het auditpanel heeft bekeken en zij heeft vervolgens een korte notitie met verbetermaatregelen opgesteld. Het auditpanel waardeert de interventie van de opleiding.

Het auditpanel heeft één onderzoeks- en adviesopdracht (OAO) van de pilot bij FRE bekeken en was onder de indruk van de kwaliteit van het gerealiseerd niveau van het product en van de zorgvuldigheid en transparantie van de beoordeling. FCM is voornemens de nieuwe systematiek binnen FRE uit te kristalliseren en door te voeren bij o.a. de opleiding BE. Het auditpanel is positief over dit voornemen en ziet mogelijkheden voor de opleiding om de veilige kaders, waarbinnen studenten nu hun afstudeeropdrachten maken, los te laten en meer out-of-the-box te denken (zie H6 - Aanbevelingen).

Mening werkveld en alumni

Het werkveld van BE beoordeelt het niveau van de opleiding en de student in het werkveldtevredenheidsonderzoek in 2011 met een 7,9. De studenten die zij begeleidde, functioneren op hbo- denk- en werkniveau (7,6). Op bijna alle meetpunten is de werkveldtevredenheid onder stage- en afstudeerbegeleiders stabiel gebleven of gestegen (gemiddelde werkveldtevredenheid 7,2). De thema's waarop het werkveld meer tevreden is, zijn de begeleiding en de informatieverschaffing vanuit Saxion. Studenten zijn voldoende op de hoogte van actuele ontwikkelingen. De vertegenwoordigers van het werkveld die het auditpanel tijdens de audit sprak, zijn positief over de ontwikkeling van het gerealiseerd eindniveau van studenten. Zij herkennen een verbetering in de kritischere houding en in de sociaal communicatieve vaardigheden van de studenten.

De HBO-monitor laat een stabiel beeld van de tevredenheid van alumni zien (2011 en 2012: 61%). Uit de HBO-monitor 2012 (39 respondenten) geeft 50% aan de opleiding BE een goede start te vinden voor het beroep. Van de respondenten is 84% te spreken over de aansluiting van opleiding/werk, 61% tevreden over de studie en 72% zou de opleiding opnieuw kiezen aan dezelfde hogeschool. Bovendien waarderen zij het gerealiseerde niveau van de opleiding met een 7,4.

Weging en Oordeel

Oordeel Voltijd: Voldoende

Oordeel Deeltijd: Voldoende

Het auditpanel beschouwt het toetsysteem mede door de veranderingen die BE de afgelopen periode doorvoerde als voldoende. De toetsen van alle varianten/studieroutes die het auditpanel bekeek, zijn wat de inhoud betreft over het algemeen adequaat. Het auditpanel heeft er begrip voor dat de opleiding zich de afgelopen tijd concentreerde op het niveau van afstuderen en het herijken van het toetsbeleid en daardoor minder toekwam aan de doorontwikkeling van alle toetsen. Nu is het zaak het herziene toetsbeleid zoals beoogd per 2014 te effectueren en om met de juiste facilitering van de excie (en de tcie), die nog verder in haar kwaliteitsborgende rol kan groeien, aandacht te houden voor het uitkristalliseren van de nieuwe onderzoeks- en adviesopdracht en tegelijkertijd de proceskant van toetsing en beoordeling te verbeteren en hygiëne in de toetsing aan te brengen. Het auditpanel heeft er vertrouwen in dat het vervolmaken van het gehele toetsysteem de eerstvolgende stap van de opleiding is.

Het auditpanel kwam - op één afstudeeropdracht van BE-VT (Enschede) na - bij de afstudeeropdrachten van BE-VT en BECO die het bekeek tot een voldoende oordeel. Het nam bovendien een stijgende lijn waar in het niveau van de afstudeeropdrachten van BE-VT en BECO uit 2012-2013 ten opzichte van de afstudeeropdrachten uit 2011-2012, zoals de opleiding dat ook met haar verbeteringen beoogde. Het auditpanel heeft de indruk dat de opleiding ten aanzien van het aandeel van praktijkgericht onderzoek in deze afstudeeropdrachten enigszins verder is dan een aantal andere hbo-bacheloropleidingen. De basis van de onderzoeksvaardigheden is minstens gelegd, zo bevestigen ook de vertegenwoordigers van het werkveld. BECO lijkt in vergelijking met BE-VT iets meer boven de basiskwaliteit uit te steken.

Doordat de studieroutes IFA en IFAS ten tijde van de audit nog geen afgestudeerden hadden, kon het auditpanel geen afstudeeropdrachten bekijken. Op basis van het nieuwe programma van IFA en het herziene programma van IFAS - dat studenten voldoende zal voorbereiden op het afstuderen - en de bevindingen bij BE-VT en BECO kan het auditpanel het vertrouwen uitspreken dat ook deze twee studieroutes de beoogde eindkwalificaties zullen realiseren.

Het volle rendement van de onderzoekslijn en de inbedding van de onderzoeksvaardigheden bij studenten moet in alle varianten/studieroutes van BE nog zichtbaar worden. Dit maakt het mogelijk voor de opleiding om de veilige kaders in de afstudeerfase los te laten en de onderzoekscomponent in de afstudeeropdrachten boven het basisoniveau uit te ontwikkelen. Het oordeel 'voldoende' vindt het auditpanel voor alle varianten/studieroutes gerechtvaardigd.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het auditpanel merkte dat een aantal zaken als de ontevredenheid bij medewerkers over de werkdruk, de noodzakelijke veranderingen in het curriculum, de groei in studentenaantallen en de resultaten bij de audit Accountancy als katalysatoren dienden om met een nieuw elan (o.a. door de aanname van een aantal nieuwe docenten, het instellen van de Werkgroep Efficiëntie en het lager beleggen van verantwoordelijkheden) veranderingen in de organisatiestructuur en –cultuur tot stand te brengen. Indien de opleiding de huidige veranderkracht en –bereidheid doorzet, ziet het auditpanel mogelijkheden dat zij zich over de volle breedte doorontwikkelt tot een gedegen opleiding BE. Het auditpanel acht de opleiding dan in staat haar ambitie waar te maken: *‘Door het aanbieden van uitstekend onderwijs de studenten opleiden tot (zelf)kritische beroepsbeoefenaren met een brede en diepgaande actuele kennis van bedrijfseconomie.’*

Er bestaat op hoofdlijnen geen grote bandbreedte in de bevindingen van het auditpanel over de verschillende varianten/studieroutes. De opleiding dient haar sterke punten dus te behouden. Het auditpanel noemt hierbij o.a. de duidelijk uitgewerkte beoogde eindkwalificaties, de praktijkgerichtheid in de curricula, de action learning opdrachten (BECO), de voldoende tot ruim voldoende mate van tevredenheid van studenten over de opleiding in het algemeen, over de inhoud van de programma’s en over de docenten, een goed opgeleid en zeer gemotiveerd docententeam en de stijgende lijn ten aanzien van praktijkgericht onderzoek in de afstudeeropdrachten van alle varianten/studierichtingen. Tegelijkertijd dient BE de beoogde verbeteringen op haar minder sterke punten door te voeren zoals ‘het inbedden van de onderzoeklijn en de verankering van onderzoek in meerdere (kern)vakken’, ‘meer structurele wisselwerking tussen onderwijs en onderzoek’, ‘het verder verbeteren van de Engelse taalvaardigheid (IFA/IFAS)’, ‘verhoging van het studiesucces’, ‘verbeteringen in het algemene voorzieningenniveau’ en ‘het professionaliseren van toetsen en beoordelen en het beter borgen van het toetsstelsel’. Deze kleine en grotere punten bij elkaar opgeteld en doordat het effect van de genomen maatregelen op deze punten nog volledig zichtbaar moet worden, maken dat het auditpanel uiteindelijk voor alle varianten/studieroutes tot de overall kwalificatie ‘voldoende’ komt.

6. AANBEVELINGEN

Onderscheidend profiel

De thema's waar de opleiding een accent op legt (kennisgebieden fiscaliteit, recht en controlewerkzaamheden, sociaal communicatieve vaardigheden en het werken in een internationale omgeving), maken standaard onderdeel uit van elk (internationaal) BE-programma. Indien de opleiding zich niet alleen voor een deel, maar ook volledig wil onderscheiden, kan zij over een ander (inhoudelijk) thema nadenken. Daarbij dient de opleiding zich ook af te vragen of (de inkleuring van) het thema geschikt is voor alle varianten/studieroutes. Ten aanzien van het thema 'Business Development' (via het lectoraat) ziet het auditpanel mogelijkheden. Zo kan het auditpanel zich voorstellen dat BE meer samenwerkt met innovatieve start-ups in de regio op het gebied van succesfactoren, vernieuwde businessmodellen, procesverbetering en winstgevendheidsanalyses.

Interactie varianten/studieroutes

Benut de unieke kans op opleiding BE om studenten van de studieroutes BE-VT en IFA nog structureler met elkaar in contact te brengen en kennis uit te wisselen (bijvoorbeeld tijdens gezamenlijke gastcolleges). Dit bevordert het internationale karakter en het leereffect van elke studieroute. Het auditpanel is dan ook positief over het feit dat alle BE-VT- (3e jaar) en IFA-studenten (2e jaar) thans participeren in een 'Internationale Week Saxion'. Tevens zou de opleiding ook de interactie van de studieroutes IFAS en BECO met de andere twee studieroutes kunnen faciliteren, zodat zij ook voor deze studenten de internationale oriëntatie in de programma's versterkt. Het is een mooie bijkomstigheid dat reguliere BE-studenten door het contact met buitenlandse studenten, mogelijk eerder geneigd zijn een studieonderdeel in het buitenland te volgen.

Toelating/Instroomniveau

Het auditpanel wil met klem adviseren dat de opleiding zelf verantwoordelijkheid neemt in de sturing van het (instroom)niveau van Engels bij IFA en IFAS. De opleiding zou bijvoorbeeld het instroomniveau van Engels zelf middels een intake-toets kunnen vaststellen en de studenten op basis van de resultaten eventueel een (verplichte) reparatiecursus kunnen aanbieden. Doordat niet elke student over hetzelfde niveau van Engels beschikt, bemoeilijkt dit de samenwerking in projecten. BE kan dus in beide studieroutes wellicht extra cursussen 'Engels' aanbieden gedurende de opleiding, zodat de bandbreedte in het niveau van Engels binnen IFA en IFAS verder wordt verkleind.

Studiesucces

BE verwacht net als het auditpanel dat de maatregelen (vb. studiedrempels, intakegesprekken, herzien studietoetsing) leiden tot betere rendementen en minder uitval in elke variant/studieroute. De opleiding streeft er naar dat in 2015 70% van de tweedejaarsstudenten maximaal binnen vier tot vijf jaar na de start van hun opleiding een diploma halen. Het auditpanel raadt de opleiding aan om aandacht te houden voor de efficiëntie en effectiviteit van de verbetermaatregelen en de monitoring van de resultaten ten behoeve van het behalen van deze doelstelling.

Toetsen

De examencommissie groeit in haar rol als wakend oog bij de toetsing en examinering en de validiteit en de betrouwbaarheid van de toetsen. Het uitbreiden van haar facilitering (vb. tijd) en de verdere deskundigheidsbevordering van de leden van de Examen- en toetscommissie en de docenten op het gebied van toetsing en beoordeling kunnen naar de mening van het auditpanel bijdragen aan een betere borging van het toetssysteem.

Zo zag het auditpanel aan de procedurekant mogelijkheden tot verbetering. De opleiding zou de regels van een multiple choice tentamen beter kunnen toepassen (vb. door juiste hoeveelheid vragen de gokkans verminderen), de procedure van het achteraf verhogen van toetsen meer transparant kunnen maken, de reden om cijfers af te ronden niet af te laten hangen van de cijferregistratie, etc. Ook zag het auditpanel mogelijkheden om de hygiëne van toetsen (vb. opmaak, vormgeving, structuur, voorblad) aan te pakken.

Afstudeerfase

De opleiding stuurde het afgelopen jaar omwille van veiligheidsredenen sterk op het basisoniveau van onderzoek. Het auditpanel ziet mogelijkheden voor de opleiding om de veilige kaders, waarbinnen de studenten hun afstudeeropdracht maken, los te laten en meer out-of-the-box te denken. Hiermee doelt het auditpanel bijvoorbeeld op de variatie in de keuze van afstudeerproblemen met name uit de praktijk en het exploreren van meerdere onderzoeksmethoden en oplossingsmogelijkheden voordat naar een oplossing wordt toegewerkt. Door het aanleren van een kritische houding en het begrip over de toepassing van onderzoek in de onderzoekslijn die sinds 2012-2013 is ingezet en die het komende studiejaar meer wordt geïntegreerd in de opleiding, verwacht het auditpanel dat studenten van alle richtingen/studieroutes hier de komende jaren beter toe in staat zijn. Ook de lectoraten kunnen door hun (onderzoeks)ervaring en hun netwerk de opleiding in haar plannen ondersteunen.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Voldoende
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Goed
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Hieronder volgt een overzicht van de eindkwalificaties van de opleiding Bedrijfseconomie van Saxion in de competentiekaarten van BE-VT voor het studiejaar 2013-2014 als voorbeeld. De andere varianten/studieroutes hanteren dezelfde eindkwalificaties, maar beschikken elk over eigen competentiekaarten c.q. competency cards.

Competentie nr. 1: Inrichten en onderhouden van de planning & control-cyclus gericht op de beheersing van een organisatie.
Beroepscontext: Als bedrijfseconoom bied je het management inzicht in de performance van de organisatie en haar onderdelen en lever je een belangrijke bijdrage aan de verbetering van die performance. Je draagt bij aan de coördinatie, uitvoering en bewaking van de planning- en control cyclus. Daarbij zorg je voor het ontwikkelen en opstellen van managementrapportages. Als startende bedrijfseconoom kun je dit verzorgen voor het groter MKB bedrijf of lever je een bijdrage op de bovenstaande gebieden voor afdelingen van beursgenoteerde organisatie, OOB's en grote internationaal opererende organisaties.
Competentie nr. 2: Selecteren, definiëren, inrichten en ontsluiten van (geautomatiseerde) informatiesystemen (financieel en niet-financieel) gericht op de sturing van de primaire processen.
Beroepscontext: De bedrijfseconoom beoordeelt en geeft advies over het (her)inrichten van financiële en niet-financiële informatiesystemen. Daarnaast stemt hij de informatiesystemen af en optimaliseert hij de informatiestromen. De bedrijfseconoom is verantwoordelijk voor het optimaliseren van de onderliggende bedrijfsprocessen binnen de organisatie en de beheersing hiervan. Hij is in staat internal control risico's te inventariseren, evalueren en maatregelen ter vermindering van die risico's door te voeren.
Competentie nr. 3: Identificeren, beoordelen en beheersen van organisatierisico's.
Beroepscontext: Als bedrijfseconoom beoordeel en adviseer je het management over risicomanagement in meer complexe situaties op het terrein van externe en interne risico's bij het groter MKB bedrijf dan wel het leveren van een bijdrage op bovenstaande gebieden voor afdelingen van een beursgenoteerde organisatie, OOB's en grote internationaal opererende organisaties.
Competentie nr. 4: Opstellen van financieel economische informatie voor besluitvorming en verantwoording.
Beroepscontext: Als bedrijfseconoom geef je informatie en advies bij complexe economische aangelegenheden binnen het groter MKB-bedrijf dan wel afdelingen van beursgenoteerde ondernemingen, OOB's en grote internationaal opererende organisaties.
Competentie nr. 5: Onderzoekend vermogen.
Beroepscontext: Als bedrijfseconoom word je regelmatig geconfronteerd met beslissingen die grote financiële gevolgen hebben. Voorafgaand aan dergelijke beslissingen is gedegen onderzoek nodig. Met aandacht voor zowel financiële als niet-financiële aspecten. Veelal wordt hierbij over de grenzen van het eigen vakgebied heen gekeken, al dan niet in samenwerking met anderen (verkoop, inkoop, productie enz.). Je bent daarom in staat systematisch en planmatig te opereren en kun je de oorzaken van problemen die zich bij de uitvoering voordoen, benoemen. Je werkt zelfstandig, doelgericht en houdt overzicht over het werk. Desgewenst stel je je aanpak bij. Bij het verzamelen van informatie hanteer je adequate zoekmethodieken en gebruik je de juiste informatiebronnen.
Competentie nr. 6: Sociale en communicatieve vaardigheden (persoonsgerichte vaardigheden).
Beroepscontext: De bedrijfseconoom kan samenwerken in een beroepsomgeving en meedenken over doelen en inrichting van de organisatie, waaruit eisen voortvloeien die betrekking hebben op de volgende kenmerken: multidisciplinariteit en interdisciplinariteit, klantgerichtheid, multicultureel, collegialiteit, leidinggeven. De bedrijfseconoom kan zowel mondeling als schriftelijk communiceren intern op alle niveaus, effectief en in de gangbare bedrijfstaal, veelal in het Nederlands en/of Engels.
Competentie nr. 7: Zelfsturende vaardigheden, houding en gedrag (beroepsgerichte vaardigheden).
Beroepscontext: De bedrijfseconoom stuurt en reguleert de eigen ontwikkeling ten aanzien van leren, resultaatgericht werken, initiatief nemen en zelfstandig optreden; flexibiliteit, nadenken en reflecteren over en verantwoording nemen voor eigen handelen wijst op betrokkenheid en kritische zelfbeoordeling; ontwikkelen van een beroepshouding met initiatief of ruimte voor normatieve en culturele aspecten, respect voor anderen, een beroepscode en ethische principes voor het professioneel handelen. Zelfstandig uitvoeren van een onderzoek conform de regels die gesteld worden aan het uitvoeren van onderzoek.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Hieronder volgt het programma van de variant/studieroute BE-VT van de opleiding Bedrijfseconomie van Saxion.

Curriculum cursussen en toetsen opleiding Bedrijfseconomie 2012-2013

		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4		
Integratie leerlijn	1e Jaar	Project jaar 1 3 ec's					1e Jaar
		Deeltoets: PGO-taken 1.1 & 1.2		Deeltoets: Management Game opdrachten 1.3 & 1.4 Deeltoets: Management Game assessment 1.4 Deeltoets: Projectmanagement 1.3 & 1.4			
		Investeren & Financieren 1.1 Toets: Investeren & Financieren 1.1 3 ec's	Kosten-batenanalyse 1.2 Toets: Kosten-batenanalyse 1.2 3 ec's	Investeren & Financieren 1.3 Toets: Investeren & Financieren 1.3 4 ec's	Controlewerkzaamheden 1.4 4 ec's Deeltoets: Controlewerkzaamheden portfolio 1.4 Deeltoets: Controlewerkzaamheden schriftelijk 1.4		
		Bedrijfsanalyse 1.1 Toets: Bedrijfsanalyse 1.1 4 ec's	Bestuurlijke informatievoorziening 1.2 Toets: Bestuurlijke informatievoorziening 1.2 4 ec's	Bedrijfsanalyse 1.3 Toets: Bedrijfsanalyse 1.3 4 ec's	Vennootschapsbelasting 1.4 Toets: Vennootschapsbelasting 1.4 3 ec's		
Conceptuele leerlijn	1e Jaar	Juridische vaardigheden & Inkomstenbelasting 1.1 Toets: Juridische vaardigheden & Inkomstenbelasting 1.1 4 ec's	Vermogensrecht 1.2 Toets: Vermogensrecht 1.2 3 ec's	Jaarrekening 1.3 Toets: Jaarrekening 1.3 3 ec's			
		PC-vaardigheden 1.1 Toets: PC-vaardigheden 1.1 3 ec's	Engels 1.3 & 1.4 3 ec's Deeltoets: Engels schriftelijk 1.3 Deeltoets: Engels mondeling 1.4				
		Bedrijfsadministratie 1.1 & 1.2 Toets: Bedrijfsadministratie 1.1 & 1.2 3 ec's		Bedrijfsadministratie 1.3 & 1.4 Toets: Bedrijfsadministratie 1.3 & 1.4 3 ec's			
		Professionele communicatie 1.3 ec's Deeltoets: Communicatie algemeen 1.1 Deeltoets: Professionele presentatie 1.2 Deeltoets: Gesprekstechnieken 1.3 Deeltoets: Schriftelijke taalvaardigheid 1.4					
Vaardighedenleerlijn	1e Jaar	Studiecoaching jaar 1 3 ec's Deeltoets: Taaltoets Deeltoets: Rekerktoets				Deeltoets: Eindoordeel studiecoaching	
Studiecoachingleerlijn	2e Jaar	Project 2.1 & 2.2 3 ec's Deeltoets: Projectopdrachten 2.1		Praktijkopdracht 2.3 & 2.4 3 ec's Deeltoets: Toegepast onderzoek 2.3 & 2.4 Deeltoets: Praktijkopdracht presentatie 2.3 & 2.4 Deeltoets: Praktijkopdracht rapport 2.3 & 2.4			
		Bestuurlijke informatievoorziening 2.1 4 ec's Deeltoets: BIV practicum 2.1 Deeltoets: BIV schriftelijk 2.1	PC-vaardigheden 2.2 Toets: PC-vaardigheden 2.2 3 ec's	Kosten-batenanalyse 2.3 Toets: Kosten-batenanalyse 2.3 4 ec's	Kosten-batenanalyse 2.4 Toets: Kosten-batenanalyse 2.4 4 ec's		
		Jaarrekening 2.1 Toets: Jaarrekening 2.1 3 ec's	Bedrijfsanalyse 2.2 Toets: Bedrijfsanalyse 2.2 3 ec's	Loonbelasting & sociaal-arbeidsrecht 2.3 Toets: Loonbelasting & sociaal-arbeidsrecht 2.3 3 ec's	Investeren & Financieren 2.4 Toets: Investeren & Financieren 2.4 4 ec's		
		Ondernemingsrecht 2.1 Toets: Ondernemingsrecht 2.1 3 ec's	Omzetbelasting 2.2 Toets: Omzetbelasting 2.2 3 ec's	Actualiteit & Ethiek 2.3 & 2.4 3 ec's Deeltoets: Actualiteit & Ethiek 2.3 Deeltoets: Actualiteit & Ethiek 2.4			
		Bedrijfsadministratie 2.1 & 2.2 3 ec's Toets: Bedrijfsadministratie 2.1 & 2.2		Bedrijfsadministratie 2.3 & 2.4 3 ec's Toets: Bedrijfsadministratie 2.3 & 2.4			
		Engels 2.1 & 2.2 3 ec's Deeltoets: Engels schriftelijk 2.1 Deeltoets: Engels mondeling 2.2		Controlewerkzaamheden 2.3 Toets: Controlewerkzaamheden 2.3 4 ec's			
		Professionele communicatie 2.3 ec's Deeltoets: Gesprekstechnieken 2.1 Deeltoets: Schriftelijke taalvaardigheden 2.2 Deeltoets: Stagevoorbereiding 2.3 Deeltoets: Communicatie in een bedrijf 2.4					
Integratie en studiecoachingleerlijn	3e Jaar	Project BE 3.3 & 3.4 3 ec's Deeltoets: Assessment project BE 3.3 Deeltoets: Managementvaardigheden BE 3.3				Deeltoets: Assessment project BE 3.4	
		Investeren & Financieren BE 3.3 Toets: Investeren & Financieren BE 3.3 3 ec's		Bestuurlijke informatievoorziening BE 3.4 Toets: Bestuurlijke informatievoorziening BE 3.4 3 ec's			
		Riskmanagement BE 3.3 Toets: Riskmanagement BE 3.3 3 ec's		MIS/ERP BE 3.4 3 ec's Deeltoets: MIS/ERP schriftelijk BE 3.4 Deeltoets: MIS/ERP practicum BE 3.4			
		Kosten-batenanalyse BE 3.3 Toets: Kosten-batenanalyse BE 3.3 3 ec's		Jaarrekening BE 3.4 Toets: Jaarrekening BE 3.4 3 ec's			
		Bedrijfsanalyse BE 3.3 Toets: Bedrijfsanalyse BE 3.3 3 ec's		Kwaliteitssysteem BE 3.4 Toets: Kwaliteitssysteem BE 3.4 3 ec's			
		Bedrijfsadministratie BE 3.3 & 3.4 3 ec's Deeltoets: Bedrijfsadministratie BE 3.3 Deeltoets: Bedrijfsadministratie BE 3.4					
Integratie en studiecoachingleerlijn	4e Jaar	Minor		Afstudeeronderzoek BE Deeltoets: Afstudeeronderzoek BE 25 ec's Deeltoets: Verdediging afstuderen 5 ec's			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4		

  schriftelijk
   assessment
   mondelinge presentatie
  digitaal
   werktuik/rapportage

Hieronder volgt het programma van de variant/studieroute IFA van de opleiding
Bedrijfseconomie van Saxion.

Curriculum courses and exams bachelor International Finance and Accounting 2012-2013

		Semester 1		Semester 2					
		Quarter 1	Quarter 2	Quarter 3	Quarter 4				
Year 1	Business Communication 1.1 & 1.2 4 ec's		Business Communication 1.3 & 1.4 3 ec's				Year 1		
	Mid-Semester Exam: <i>Business English 1.1</i>	End-Semester Exam: <i>Business Communication 1.2</i>	Mid-Semester Exam: <i>Business English 1.3</i>	End-Semester Exam: <i>Business Communication 1.4</i>					
	Micro-/Macroeconomics 1.1 & 1.2 8 ec's		Sociology & Cultural Antropology 1.3		Management Accounting 1.4				
	Mid-Semester Exam: <i>Micro-/Macroeconomics 1.1</i>	End-Semester Exam: <i>Micro-/Macroeconomics 1.2</i>	Exam: <i>Sociology & Cultural Antropology 1.3 3 ec's</i>	Exam: <i>Management Accounting 1.4 3 ec's</i>					
	Financial Accounting 1.1 & 1.2 6 ec's		Financial Accounting 1.3		Financial Management 1.4				
	Mid-Semester Exam: <i>Financial Accounting 1.1</i>	End-Semester Exam: <i>Financial Accounting 1.2</i>	Exam: <i>Financial Accounting 1.3 3 ec's</i>		Exam: <i>Financial Management 1.4 3 ec's</i>				
	Financial Management 1.1 & 1.2 6 ec's		International Law 1.3		International Taxation 1.4				
	Mid-Semester Exam: <i>Financial Management 1.1</i>	End-Semester Exam: <i>Financial Management 1.2</i>	Exam: <i>International Law 1.3 3 ec's</i>		Exam: <i>International Taxation 1.4 5 ec's</i>				
Research & Computer Skills 1.1		Marketing & Management 1.2		MIS/ICT 1.3					
Exam: <i>Research & Computer Skills 1.1 3 ec's</i>		Exam: <i>Marketing & Management 1.2 3 ec's</i>		Exam: <i>MIS/ICT 1.3 4 ec's</i>					
Mentoring year 1 3 ec's									
Mid-Semester Exam: <i>Mentoring 1.1</i>						End-Semester Exam: <i>Mentoring 1.4</i>			
Year 2	Management Accounting 2.1 & 2.2 8 ec's		International Financial Management 2.3 & 2.4 8 ec's				Year 2		
	Mid-Semester Exam: <i>Management Accounting 2.1</i>	End-Semester Exam: <i>Management Accounting 2.2</i>	Mid-Semester Exam: <i>International Financial Management 2.3</i>	End-Semester Exam: <i>International Financial Management 2.4</i>					
	Research & Computer Skills 2.1		Business English 2.2		Supply Chain Management 2.3 & 2.4 6 ec's				
	Exam: <i>Research & Computer Skills 2.1 3 ec's</i>	Exam: <i>Business English 2.2 3 ec's</i>		Mid-Semester Exam: <i>Supply Chain Management 2.3</i>	End-Semester Exam: <i>Supply Chain Management 2.4</i>				
	Ethics 2.1		Human Resource Management 2.2		Accounting Information Systems 2.3 & 2.4 6 ec's				
	Exam: <i>Ethics 2.1 3 ec's</i>	Exam: <i>Human Resource Management 2.2 3 ec's</i>		Mid-Semester Exam: <i>Accounting Information Systems 2.3</i>	End-Semester Exam: <i>Accounting Information Systems 2.4</i>				
	Corporate Governance 2.1		Financial Management 2.2		Business Communication 2.3			Financial Accounting 2.4	
	Exam: <i>Corporate Governance 2.1 3 ec's</i>	Exam: <i>Financial Management 2.2 4 ec's</i>		Exam: <i>Business Communication 2.3 3 ec's</i>		Exam: <i>Financial Accounting 2.4 4 ec's</i>			
Marketing & Management 2.1									
Exam: <i>Marketing & Management 2.1 3 ec's</i>									
Mentoring year 2 3 ec's									
Mid-Semester Exam: <i>Mentoring 2.2</i>						End-Semester Exam: <i>Mentoring 2.3</i>			
Year 3	Auditing 3.1 & 3.2 8 ec's						Year 3		
	Mid-Semester Exam: <i>Auditing 3.1</i>	End-Semester Exam: <i>Auditing 3.2</i>							
	Financial Accounting 3.1 & 3.2 8 ec's								
	Mid-Semester Exam: <i>Financial Accounting 3.1</i>	End-Semester Exam: <i>Financial Accounting 3.2</i>							
	Business Communication 3.1		Management Accounting 3.2		Internship or Minor				
	Exam: <i>Business Communication 3.1 3 ec's</i>	Exam: <i>Management Accounting 3.2 4 ec's</i>							
Financial Management 3.1		Research & Computer Skills 3.2							
Exam: <i>Financial Management 3.1 4 ec's</i>		Exam: <i>Research & Computer Skills 3.2 3 ec's</i>							
Year 4	Internship or Minor		Final Thesis				Year 4		
					Exam: <i>Final Thesis 25 ec's</i> Exam: <i>Oral Defence 5 ec's</i>				
Quarter 1		Quarter 2		Quarter 3		Quarter 4			
Semester 1				Semester 2					

written exam	assessment	oral presentation
digital exam	report/portfolio	

Hieronder volgt het programma van de variant/studieroute IFAS van de opleiding Bedrijfseconomie van Saxion.

Curriculum courses and exams bachelor International Finance and Accounting Short Degree Programme (IFAS) 2012-2013

		Semester 1		Semester 2					
		Quarter 1	Quarter 2	Quarter 3	Quarter 4				
Year 1		Exemptions						Year 1	
Year 2		Exemptions						Year 2	
Year 3	Business English 3.1 Exam: <i>Business English 3.1</i> 3 ec's	Research & Computer Skills 3.2 Exam: <i>Research & Computer Skills 3.2</i> 3 ec's	Business Communication 3.3 Exam: <i>Business Communication 3.3</i> 3 ec's	Business English 3.4 Exam: <i>Business English 3.4</i> 3 ec's				Year 3	
	Ethics 3.1 Exam: <i>Ethics 3.1</i> 3 ec's	Human Resource Management 3.2 Exam: <i>Human Resource Management 3.2</i> 3 ec's	International Law 3.3 Exam: <i>International Law 3.3</i> 3 ec's	International Taxation 3.4 Exam: <i>International Taxation 3.4</i> 3 ec's					
	Corporate Governance 3.1 Exam: <i>Corporate Governance 3.1</i> 3 ec's	Financial Management 3.2 Exam: <i>Financial Management 3.2</i> 4 ec's		Financial Accounting 3.4 Exam: <i>Financial Accounting 3.4</i> 4 ec's					
	Marketing & Management 3.1 Exam: <i>Marketing & Management 3.1</i> 3 ec's		International Financial Management 3.3 & 3.4 6 ec's Mid-Semester Exam: <i>International Financial Management 3.3</i> ; End-Semester Exam: <i>International Financial Management 3.4</i>						
	Management Accounting 3.1 & 3.2 8 ec's Mid-Semester Exam: <i>Management Accounting 3.1</i> ; End-Semester Exam: <i>Management Accounting 3.2</i>		Supply Chain Management 3.3 & 3.4 6 ec's Mid-Semester Exam: <i>Supply Chain Management 3.3</i> ; End-Semester Exam: <i>Supply Chain Management 3.4</i>						
Year 4	Business English 4.1 Exam: <i>Business English 4.1</i> 3 ec's	Management Accounting 4.2 Exam: <i>Management Accounting 4.2</i> 4 ec's	Accounting Information Systems 4.3 & 4.4 6 ec's Mid-Semester Exam: <i>Accounting Information Systems 4.3</i> ; End-Semester Exam: <i>Accounting Information Systems 4.4</i>						Year 4
	Financial Management 4.1 Exam: <i>Financial Management 4.1</i> 4 ec's	Sociology & Cultural Antropology 4.2 Exam: <i>Sociology & Cultural Antropology 4.2</i> 3 ec's	MIS/ICT 4.3 Exam: <i>MIS/ICT 4.3</i> 3 ec's	Business Communication 4.4 Exam: <i>Business Communication 4.4</i> 3 ec's					
	Auditing 4.1 & 4.2 8 ec's Mid-Semester Exam: <i>Auditing 4.1</i> ; End-Semester Exam: <i>Auditing 4.2</i>		Research & Computer Skills 4.3 Exam: <i>Research & Computer Skills 4.3</i> 3 ec's						
	Financial Accounting 4.1 & 4.2 8 ec's Mid-Semester Exam: <i>Financial Accounting 4.1</i> ; End-Semester Exam: <i>Financial Accounting 4.2</i>		Graduation Assignment Exam: <i>Graduation Assignment</i> 15 ec's						
	Quarter 1		Quarter 2		Quarter 3		Quarter 4		

written exam	assessment	oral presentation
digital exam	report/portfolio	

Hieronder volgt het programma van de variant/studieroute BECO van de opleiding Bedrijfseconomie van Saxion.

Curriculum cursussen en toetsen opleiding Bedrijfseconomie Compact 2012-2013

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	
1e Jaar	Organisatie en Management BECO 1.1 Toets: <i>Organisatie en Management BECO 1.1</i> 4 ec's	BIV en Inleiding Logistiek BECO 1.2 Toets: <i>BIV en Inleiding Logistiek BECO 1.2</i> 4 ec's	Omgevingsanalyse BECO 1.3 Toets: <i>Omgevingsanalyse BECO 1.3</i> 4 ec's	Externe verslaglegging BECO 1.4 Toets: <i>Externe verslaglegging BECO 1.4</i> 4 ec's	1e Jaar
	Bedrijfseconomie en Bedrijfsadministratie BECO 1.1 Toets: <i>Bedrijfseconomie en Bedrijfsadministratie BECO 1.1</i> 6 ec's	Cost Accounting BECO 1.2 Toets: <i>Cost Accounting BECO 1.2</i> 4 ec's	Investeren en Financieren BECO 1.3 Toets: <i>Investeren en Financieren BECO 1.3</i> 3 ec's	Bedrijfsadministratie BECO 1.4 Toets: <i>Bedrijfsadministratie BECO 1.4</i> 3 ec's	
		Bedrijfsadministratie BECO 1.2 Toets: <i>Bedrijfsadministratie BECO 1.2</i> 3 ec's	Recht BECO 1.3 Toets: <i>Recht BECO 1.3</i> 3 ec's	Belastingrecht BECO 1.4 Toets: <i>Belastingrecht BECO 1.4</i> 3 ec's	
	Toets: <i>AL: Organisatie-onderzoek BECO 1.1</i> 4 ec's	Toets: <i>Engels BECO 1.2</i> 3 ec's	Toets: <i>AL: Marketing en management in eigen organisatie BECO 1.3</i> 4 ec's	Toets: <i>AL: De jaarrekening en het jaaverslag van de eigen organisatie BECO 1.4</i> 5 ec's	
	Beroepsvaardigheden BECO 1 3 ec's				
	Deeltoets: <i>Rapporteren BECO 1.1</i> Deeltoets: <i>Digitale taaltoets</i>		Deeltoets: <i>Presenteren BECO 1.3</i>	Deeltoets: <i>AL-opdracht BECO 1.4</i>	
2e Jaar	Bedrijfsadministratie BECO 2.1 Toets: <i>Bedrijfsadministratie BECO 2.1</i> 3 ec's	Financiering van de onderneming BECO 2.2 Toets: <i>Financiering van de onderneming BECO 2.2</i> 6 ec's	Management accounting BECO 2.3 Toets: <i>Management accounting BECO 2.3</i> 4 ec's	ICT en administratieve organisatie BECO 2.4 Toets: <i>ICT en administratieve organisatie BECO 2.4</i> 5 ec's	2e Jaar
	Cost accounting BECO 2.1 Toets: <i>Cost accounting BECO 2.1</i> 4 ec's	Kapitaal- en vermogensmarkt BECO 2.2 Toets: <i>Kapitaal- en vermogensmarkt BECO 2.2</i> 5 ec's	Bedrijfscalculatie BECO 2.3 Toets: <i>Bedrijfscalculatie BECO 2.3</i> 4 ec's	Toets: <i>Cases: De managementcyclus van informatiebeheer BECO 2.4</i> 3 ec's	
	Engels BECO 2.1 Toets: <i>Engels BECO 2.1</i> 3 ec's	Toets: <i>AL: Waardebepaling van de eigen onderneming BECO 2.2</i> 3 ec's	Toets: <i>AL: Lean and Mean BECO 2.3</i> 3 ec's	Toets: <i>AL: AO-Handboek en ICT in de eigen organisatie BECO 2.4</i> 6 ec's	
	Toets: <i>AL: Planning, budgettering en analyse BECO 2.1</i> 4 ec's		Toets: <i>AL: Inkoop en Logistiek BECO 2.3</i> 3 ec's		
	Beroepsvaardigheden BECO 2 4 ec's				
	Deeltoets: <i>Creatief management BECO 2.1</i>		Deeltoets: <i>Onderhandelen BECO 2.3</i>	Deeltoets: <i>Verandermanagement BECO 2.4</i>	
3e Jaar	Venootschappelijke jaarrekening BECO 3.1 & Bedrijfsadministratie BECO 3.1 Toets: <i>Venootschappelijke jaarrekening BECO 3.1</i> 6 ec's	Management control in BE-context BECO 3.2 Toets: <i>Management control in BE-context BECO 3.2</i> 5 ec's	Stage BECO (vrijstelling ingeval van passende functie) Toets: <i>Stage BECO</i> 30 ec's		3e Jaar
	Fiscale jaarrekening en het belastingrecht Toets: <i>Fiscale jaarrekening en belastingrecht BECO 3.1</i> 4 ec's	Management control, Balanced scorecard en Quality management BECO 3.2 Toets: <i>Cases: Management control, Balanced scorecard en Quality management BECO 3.2</i> 4 ec's			
	Toets: <i>AL: Venootschappelijke jaarrekening onderneming BECO 3.1</i> 6 ec's	Toets: <i>AL: Management Control in de eigen werkomgeving BECO 3.2</i> 6 ec's			
4e Jaar	Minor (vrijstelling ingeval van passende functie)		Projecten BECO 4.3 & 4.4 Toets: <i>Projecten BECO 4.3 & 4.4</i> 4 ec's	4e Jaar	
			Afstudeeronderzoek BECO Toets: <i>Afstudeeronderzoek BECO</i> 26 ec's		
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	

schriftelijk	assessment	mondelinge presentatie
digitaal	werkstuk/rapportage	

Hieronder volgt een korte beschrijving van de leerlijnen van de opleiding BE van Saxion

Leerlijnen	Omschrijving
Integrale lijn	In de integrale leerlijn ontwikkelen studenten competenties door kennis, vaardigheden en attitudes in samenhang te gebruiken en toe te passen bij het uitvoeren van beroepstaken en het oplossen van praktijkproblemen. Deze taken en werkzaamheden resulteren in zogeheten beroepsproducten. Werkvormen: PGO-opdrachten, projecten, stage en afstuderen
Conceptuele lijn	In de kennislijn ontwikkelen studenten inzicht in werkmodellen en concepten die relevant zijn voor de beroepspraktijk. Ook leren ze werkmodellen aan te passen aan specifieke situaties in de praktijk en hun keuzes te verantwoorden. Werkvormen: Leeropdrachten in de kennislijn zijn geclusterd in cursussen.
Vaardighedenlijn	In de vaardighedenlijn worden trainingen aangeboden waarin voor het beroep relevante vaardigheden worden geoefend. Het gaat om domeinspecifieke vaardigheden, maar ook om meer algemene zoals trainingen op het gebied van professionele communicatie, projectmanagement, Engels en software pakketten. Werkvorm: trainingen.
Studiecoachingslijn	Studiecoaching heeft betrekking op de vormgeving en sturing van de persoonlijke ontwikkeling van de student in relatie tot het gekozen beroep. Studenten reflecteren op, en geven betekenis aan leer- en werkervaringen, en het identificeren en vaststellen van ambities, kwaliteiten en te ontwikkelen competenties. Daarnaast bespreken ze inhoudelijke keuzes op het gebied van minor, stage en afstudeeropdracht. De aandachtsgebieden zijn professionele houding, zelfkennis en beroepsoriëntatie. Werkvorm: trainingen.

Tabel 11 – Uitwerking leerlijnen BE

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Fiscaal Recht en Economie (geclusterde audit met de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie) – Saxion Hogeschool.

De audit vond plaats in Enschede.

locatie(s)	Enschede M.H. Tromplaan 28 7513 AB Enschede	Deventer Handelskade 75 7417 DH Deventer
Bedrijfseconomie	<ul style="list-style-type: none"> • voltijd • voltijd IFA (studieroute International Finance & Accounting) 	<ul style="list-style-type: none"> • voltijd • voltijd IFAS (studieroute International Finance & Accounting SDP) • deeltijd BECO (studieroute Bedrijfseconomie Compact)
Fiscaal Recht en Economie	• voltijd	Nvt

Datum 1e auditdag: 18 september 2013 – Locatie Enschede

Tijd	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30	Inloop & ontvangst auditteam	
08.30 – 09.30	Intern overleg auditteam	
09.30 – 10.45	Management BE en FRE Kennismaking MT en vaststellen agenda	<u>Gespreksonderwerpen:</u> eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering - onderzoeksdimensie -
10.45 – 11.00	Pauze	Interne terugkoppeling
11.00 – 12.00	Docenten FRE vt Samenhangende onderwijsleeromgeving <ul style="list-style-type: none"> • Biesheuvel, Examinator / Docent belastingrecht • Bruining, Examinator / Stage / Docent belastingrecht • Ensink, Examinator / Stage / Docent recht + belastingrecht • Haasjes, Curriculumvoorzitter / Examinator / Stage / Docent belastingrecht • Lensink, Docent bedrijfsadministratie + bestuurlijke informatievoorziening • Roex – Lemmens, Stage / Docent communicatie + ethiek • Roeterdink – Bartels, Stage / Docent recht 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen
12.00 – 12.45	Studenten FRE vt <ul style="list-style-type: none"> • Heemstra (4^e jaars) • Bulter (4^e jaars) • Albers (3^e jaars) • Leferink (3^e jaars) • Franke (3^e jaars) • Knol (2^e jaars) • Veld (2^e jaars) • Hesselink (1^e jaars) 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten

Tijd	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksonderwerpen
12.45 – 13.30	Lunch auditteam	Interne terugkoppeling
13.30 – 14.30	Examencommissie/toetscommissie <ul style="list-style-type: none"> • Beumer • van Hettema • Roex - Lemmens • Sabandar • Schenke • Kornet 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing - - resultaten -
14.30 – 16.30	Docenten BE vt (inclusief studieroutes IFA en IFAS) en dt ¹⁶ Samenhangende onderwijsleeromgeving <ul style="list-style-type: none"> • Broerse (vt+IFA), Examiner / Stage / Docent EV + kosten-batenanalyse • Hoomans (vt+IFA+IFAS), Examiner / Stage / Docent M&O • Horsthuis (vt+IFA), Examiner / Stage / Docent kosten-batenanalyse • Lensink (vt), Examiner / Stage / Docent BA + BIV • Markink – Amtink (vt), Examiner / Stage / Docent BIV + EV • Rottjers (vt+dt), Curriculumvoorzitter BECO/ Stage / Docent BA • van den Berg (IFA+IFAS), Curriculumvoorzitter IFA/ Docent investeren & financieren • van den Hoeven (vt), Toekomstig curriculumvoorzitter BE/ Stage / Docent kosten-batenanalyse + BIV • Vossen (vt+IFAS+dt), Curriculumvoorzitter IFAS/ Examiner / Stage / Docent investeren & financieren + EV 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma - eigen inkleuring programma - keuze werkvormen - onderzoekslijn - stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers - relatie docenten beroepenveld - eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen
16.30 – 17.15	Interne terugkoppeling	

¹⁶ De docenten geven in principe op beide locaties (Deventer en Enschede) les.

Datum 2^e auditdag: 19 september 2013 – Locatie Enschede

Tijd	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30	Inloop & ontvangst auditteam	
08.30 – 09.30	Intern overleg auditteam	
09.30 – 10.30	<p>Werkveldvertegenwoordiging en Alumni FRE</p> <p>Werkveld</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poelstra (Grant Thornton) • Tip (Belastingdienst) <p>Alumni</p> <ul style="list-style-type: none"> • ter Beek • Damhuis 	<p><u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld - eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding - onderzoekscomponent - niveau</p> <p><u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding</p>
	<p>Werkveldvertegenwoordiging en Alumni BE</p> <p>Werkveld</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olde Holthof • de Wit <p>Alumni</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kerkemeijer (vt EN) • Pieters (vt EN) • Pietersz (dt) • de Haan-Timmermans (dt) • Agnohotri (IFAS) 	
10.30 – 10.45	Pauze	Interne terugkoppeling
10.45 – 11.30	<p>Studenten BE vt (exclusief studieroutes IFA en IFAS)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiebot (D – 4^e jaars) • Veneman (D – 3^e jaars – lid OC) • van Wieren (D – 2^e jaars) • Witten (E – 4^e jaars) • Wolters (E – 3^e jaars) • Hekking (E – 2^e jaars) • Hesselink (E – 1^e jaars) 	<p><u>Gespreksonderwerpen:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten</p>
11.30 – 12.15	<p>Studenten BE vt (studieroutes IFA en IFAS)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tran (IFA – 4^e jaars) • Odink (IFA – 4^e jaars) • Schutten (IFA – 3^e jaars) • Cooke (IFA – 3^e jaars) • Jaksaitte (IFA – 2^e jaars) • Wölte (IFA – 2^e jaars) • Huyng Chau Tam (IFAS – 4^e jaars) • Nguyen Ngi May Ngan (IFAS – 4^e jaars) • Yiweo Fu (IFAS – 3^e jaars) • Quang Nguyen (IFAS – 3^e jaars) <p>Gesprek vindt plaats in het <u>Engels</u>.</p>	<p><u>Gespreksonderwerpen:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten</p>
12.15 – 13.15	Lunch auditteam	Interne terugkoppeling
13.15 – 14.00	Inzien materiaal BE en FRE	

Tijd	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Gespreksonderwerpen
14.00 – 14.45	Professionalisering <ul style="list-style-type: none"> Faber, Lector Business Development Haasjes, Curriculumvoorzitter FRE/ Examinator FRE/ Stage FRE/ Docent belastingrecht Noeverman, Voorzitter commissie Onderzoeks- en adviesopdracht Schenke, Voorzitter toetscommissie/ Examinator BE/ Stage BE/ Docent ethiek + projectmanagement Teunissen, Examinator BE/ Docent M&O + MIS / aandachtsfunctionaris studietoetsing Wierstra, Lector Kennisinnovatief ondernemerschap 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> onderzoek doen – lectoraat en kenniskring – interactie onderwijs en onderzoek
14.45 – 15.15	Studenten BE dt <ul style="list-style-type: none"> Yavuzatmaca (3^e+4^e jaars) Oomkes (3^e+4^e jaars) Stanton (3^e jaars) Pashley (3^e jaars) Scholten (2^e jaars) 	<u>Gespreksonderwerpen:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
15.15 – 15.30	Pauze	Interne terugkoppeling
15.30 – 16.15	Spreekuur docenten/studenten BE en FRE ¹⁷ Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen + inzien materiaal BE en FRE	
16.15 – 16.30	Interne terugkoppeling: bepaling pending issues Inzien materiaal	Interne terugkoppeling
16.30 – 16.45	Pending issues Inzien materiaal	
16.45 – 17.30	Interne terugkoppeling: bepaling beoordeling	
17.30	Terugkoppeling	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende opleiding (voltijd en deeltijd) is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door de opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijd- en deeltijdvariant.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, de studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft - ook door eigen waarneming.

¹⁷ Studenten en personeel uit Deventer zijn in de gelegenheid gesteld om zowel fysiek als telefonisch contact op te nemen met het auditpanel. Een deel van het auditpanel had via een speciale ruimte met Videoconferencing direct verbinding met een ruimte in Deventer.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

- Kritische reflectie opleiding
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties / Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
  - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
  - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar;
- Overzicht van de contacten met het werkveld;
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen;
- Documentatie over student- en docenttevredenheid;
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Handboeken en overig studiemateriaal.
- Onderwijsbeleidsplan;
- Beleidsplan op het gebied van onderzoek in relatie tot de aangeboden opleidingen;
- Personeels(beleid)plan;
- Voorzieningenplan;
- Jaarverslag Examencommissie 2011-2012 en Handreiking Examencommissies;
- Kwaliteitszorgplan.

Door het panel te bepalen representatieve selectie van twintig afstudeeropdrachtstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering:

Variant	Studieroute ¹⁸	Aantal	Studentnummer
Voltijd	BE-VT (Enschede)	1	109836
		2	152719
		3	139889
		4	136807
		5	141766
		6	124028
		7	135875
		8	126484
		9	98754
	BE-VT (Deventer)	10	2418798
		11	2421531
		12	2416230
		13	2421531
		14	2440554
		15	2427667
Deeltijd	BECO	16	2430106
		17	2429322
		18	2428094
		19	2428963
		20	332627

¹⁸ Omdat de studieroute IFA pas in 2010-2011 is gestart, kon het auditpanel nog geen afstudeerwerken van deze variant bekijken.

Nb. Tijdens het locatiebezoek heeft het auditpanel vier afstudeerproducten bekeken van studenten die het 'oude' IFAS-programma volgden. Het betreft de afstudeerproducten: 307203, 315820, 315564 en 306767.

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven¹⁹:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - inter- nationaal	Expertise - student- zaken
R.J.M. van der Hoorn MBA CMC voorzitter	X	x	X	x	x	
Prof. dr. D.J. Eppink deskundige	x	x	X	X	X	
Drs. A.H. Kolner RA deskundige		x	X	X	X	
Drs. J.H.C. Bakker deskundige	x	X	X	X	x	
J.S. Chamrai studentlid						X
I.M. Gies Broesterhuizen secretaris	X					

Op 9 april 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Bedrijfseconomie en Fiscaal Recht en Economie – Saxion Hogeschool, nummer 001633.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Dhr. R.J.M. van der Hoorn MBA CMC is een van de directeuren van Hobéon en heeft binnen het hoger onderwijs ruime ervaring met audits. Daarnaast houdt hij zich bezig met financieel economische vraagstukken voor hoger onderwijsinstellingen. Dhr. Van der Hoorn heeft diverse opleidingen op het gebied van Bedrijfseconomie en Bedrijfskunde gevolgd.
2	Dhr. Prof. Dr. D.J. Eppink is Emeritus hoogleraar. Jan Eppink studeerde Economie aan de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam, behaalde daar in 1967 zijn doctoraal examen met als specialisatie Bedrijfseconomie en promoveerde, eveneens aan de VU, in 1978.
3	Dhr. Drs. A.H. Kolner RA is als registeraccountant vanaf 1994 vele jaren werkzaam bij de Belastingdienst in Oost-Nederland. Van Adjunct-accountant ontwikkelde hij zich via Accountant/klantcoördinator bij het team Middelgrote Ondernemingen en Regiocoördinator Controle tot Accountant bij het team Zeer Grote Ondernemingen. Vanaf 2001 doceerde hij enkele jaren de vakken 'Formeel Belastingrecht' en 'Externe Verslaggeving' bij de hbo-bacheloropleidingen 'Fiscaal Recht en Economie' en 'Bedrijfseconomie'.
4	Dhr. Drs. J.H.C. Bakker studeerde HBO Bedrijfseconomie bij Fontys Hogescholen in Venlo en behaalde vervolgens zijn Master Bedrijfswetenschappen aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Hij heeft circa 9 jaar praktijk ervaring als (assistent)controller in de zorgsector en ruim 4,5 jaar ervaring als organisatieadviseur bij Twynstra Gudde. Sinds 5 jaar is Dhr. Bakker als docent betrokken bij de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie van Hogeschool van Arnhem Nijmegen. Sinds anderhalf jaar is hij bovendien actief als zelfstandig ondernemer, waarbij hij personen die een ontwikkelstap willen maken op het gebied van bedrijfseconomie en/of organisatieadvies begeleidt en adviseert.
5	De heer J. Chamrai is derdejaars student bij de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie van Hogeschool Utrecht. Hij is tevens bestuurslid van de gemeenschappelijke opleidingscommissie en enkele maanden werkzaam geweest als Assistent Accountmanager bij Van Lanschot Bankiers N.V. en als procesverbeteraar / adviseur bedrijfsefficiency bij de Hogeschool Utrecht.

Secretaris/Coördinator

mevrouw I.M. Gies Broesterhuizen	Gecertificeerd d.d. 2010
----------------------------------	--------------------------

¹⁹ De grote van het kruisje geeft enigszins de mate van deskundigheid aan (groot is meer, klein is minder).

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam)

R.J.M. van der Hoorn MBA

---

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Bedrijfseconomie

---

aangevraagd door de instelling:

Saxion Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Haag

Datum:

4 januari 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Prof. dr. D. J. Eppink,

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie

aangevraagd door de instelling:

Saxion Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

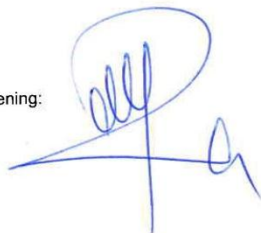
Plaats:

Purmerend

Datum:

18-2-2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Andre Kolner,

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie

aangevraagd door de instelling:

Saxion Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

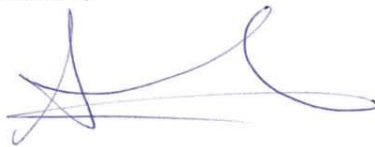
Plaats:

Hengelo

Datum:

15 februari 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Joost Bakker

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bacheloropleidingen Bedrijfseconomie

aangevraagd door de instelling:

Saxion Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Nijmegen

Datum:

11/9/13

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Jegor Chamrai,

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bacheloropleiding Bedrijfsconomie

aangevraagd door de instelling:

Saxion Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Bunnik

Datum:

13/02/2012

Handtekening:

~~13/02/2012~~

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam)

I.M. Gies Broesterhuizen

---

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Bedrijfseconomie

---

aangevraagd door de instelling:

Saxion Hogeschool

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Haag

Datum:

4 januari 2013

Handtekening:

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl